

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку

Кафедра банківського бізнесу

Бурмій Мар'яна Андріївна

**Основні напрямки взаємодії України з міжнародними фінансово-
кредитними організаціями/
The main directions of Ukraine's interaction with international financial
organizations**

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Банківська справа

випускна кваліфікаційна робота за ступенем вищої освіти «магістр»

Виконала студентка групи
ФБСм – 21
М. А. Бурмій

Науковий керівник:
док.,ек.наук., професор, О. В. Дзюблюк

Тернопіль - 2021

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МФКО – міжнародні фінансово – кредитні організації.

МВФ – Міжнародний валютний фонд.

ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку.

МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку.

МАР – Міжнародна асоціація розвитку.

SDR – спеціальні права запозичень.

FCL – механізм гнучкої кредитної лінії.

PLL – лінія превентивної підтримки ліквідності.

RFI – інструмент для прискореного фінансування.

LCL – лінія короткострокової підтримки ліквідності.

EFF – механізм розширеного кредитування.

ESF – розширена кредитна лінія.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	8
1.1. Міжнародні фінансово – кредитні організації як невід’ємна складова міжнародних економічних відносин	8
1.2. Поняття, зміст та основні функції діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій.....	13
1.3. Принципи кредитування та механізм діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій.....	21
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	27
2.1. Особливості функціонування МВФ.....	27
2.2. Основні засади діяльності Групи Світового банку	35
2.3. Основні напрями роботи ЄБРР	45
РОЗДІЛ 3	52
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	52
3.1. Оцінка взаємодії міжнародних фінансово – кредитних організацій з країнами світу	52
3.2. Основні шляхи співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями. Визначення основних проблем та шляхи покращення взаємодії	61
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Глобальна економіка характеризується зростанням обсягів вільної торгівлі та інтенсивністю руху капіталів. Внаслідок взаємопов'язаності валютних курсів, процентних ставок і цін на фондових ринках у різних країнах, глобальні фінансові ринки помітно збільшують вплив на економічне, політичне та соціальне життя у всьому світі. У сучасних умовах, на відміну від торговельних угод, які є виключно наслідками приватних домовленостей на міждержавному рівні, у глобальному середовищі уряди втрачають контроль над фінансовими ринками. Саме тому, міжнародні фінансово – кредитні організації, на противагу урядам, стають все більш впливовішими у процесі фінансової глобалізації.

Глобалізаційні процеси у світі викликали проблему, суть якої полягає у тому, як найбільш ефективно здійснювати та координувати економічну політику, щоб забезпечити економічне зростання, безпеку та стабільність у межах власних кордонів. Зближення національних економік та фінансових ринків сформувало передумови для створення механізму глобального регулювання та глобальної координації дій країн у фінансово – економічній та соціальній сферах.

Протягом останніх років питання фінансової нестабільності є одним з основних, що змушує акцентувати увагу на фінансовій глобалізації, а численні дослідження доводять, що суверенні держави не можуть продовжувати взаємодію з фінансовими ринками у ручному режимі. Варто відзначити і той факт, що протягом останніх десятиліть кількість МФКО, які здійснюють вплив на розвиток фінансових ринків помітно зростає. Якщо ще на початку ХХ століття до найвпливовіших міжнародних фінансово – кредитних організацій належали основним чином МВФ та Світовий банк, то сьогодні їхній список значно розширився та доповнився рядом важливих фінансових інститутів.

У сучасних умовах міжнародні фінансово – кредитні організації відіграють основоположну роль у процесі регулювання системи міжнародних економічних відносин. Їхня діяльність основним чином сприяє зміцненню

світогосподарських зв'язків та активізації участі країн у міжнародних валютно – кредитних відносинах. МФКО виступають ключовим елементом інституціональної основи міжнародної фінансової системи. Маючи у своєму застосунку значний обсяг фінансових ресурсів, вони здійснюють вагомий вплив на економічний розвиток та змінюють умови організації міжнародного бізнесу в країнах і регіонах світу.

Дослідження впливу діяльності МФКО на економіку України є одним із пріоритетних питань. Пошук шляхів розширення міжнародного фінансового співробітництва України набуває особливої актуальності, що передусім пов'язано з необхідністю забезпечення національної економіки необхідною кількістю фінансових ресурсів через недостатність коштів на внутрішньому ринку.

З огляду на це виникає об'єктивна необхідність подальшого теоретичного дослідження та практичних розробок щодо оцінки діяльності МФКО у світі та Україні зокрема, визначення основних проблем, які виникають та шляхів їх подолання.

Огляд літератури з теми дослідження. Теоретичним питанням генезису та еволюції МФКО, регулюванню світової фінансової системи, особливостям функціонування МФКО у світовій економіці, формам та рівням взаємодії МФКО з національними економіками присвячено низку праць зарубіжних вчених. Зокрема, вивченням даних питань займалися: Дж. Ботон, Д. Брадлоу, Дж. Вільямсон, Д. МакДовел, А. Насірі, Д. Окампо, Дж. Стігліц, Т. Сінклер, Дж. Сорос, Е. Труман та ін. У вітчизняній науці питання діяльності МФКО мало досліджене, хоча і має вкрай важливе теоретичне та практичне значення. Роль та функції міжнародних фінансово – кредитних організацій у глобальних процесах відображалися у працях таких вітчизняних вчених, як; Р. Войтович, А. Волинчука та С. Севастьянова, І. Лукашука, А. Мокія, Т. Яхно та І. Бабиць, О. Скрипника, Є. Суліми та М. Шепелева та багатьох інших.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження магістерської роботи є аналіз діяльності МФКО у світовому економічному просторі та оцінка взаємодії їх з Україною.

Для досягнення поставленої мети передбачено постановку, формулювання та розв'язання таких наукових і практичних завдань:

- визначити теоретичні засади діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій;
- дослідити принципи та механізми кредитування міжнародних фінансово – кредитних організацій;
- проаналізувати особливості діяльності Міжнародного валютного фонду;
- проаналізувати особливості діяльності групи Світового банку;
- проаналізувати особливості діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку;
- визначити вплив міжнародних фінансово – кредитних організацій на світову економіку;
- дослідити особливості співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями;
- окреслити основні переваги, проблеми та перспективи подальшої співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступають міжнародні фінансово – кредитні організації, зокрема МВФ, група Світового банку та регіональні банки розвитку.

Предметом дослідження є методи та принципи роботи МФКО, а також їх роль у соціально – економічному розвитку країн світу та світової фінансової системи.

Методи дослідження. У процесі написання магістерської роботи були використанні такі методи дослідження: теоретичні – аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, систематизація, класифікація, узагальнення та синтез; емпіричні – аналіз окремих нормативно – правових документів та звітності

аналізованих МФКО; математико – статистичні при здійсненні аналізу числових даних; графічні для узагальнення даних аналізу.

Інформаційна база роботи. Теоретичні та статистичні дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених; аналітичні матеріали Міжнародного валютного фонду, групи Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку та інших міжнародних організацій; законодавчі та нормативно – правові акти України з питань співпраці з МФКО; статистичні дані НБУ, Міністерства фінансів України та ін.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному та практичному дослідженні питань, які стосуються діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій у цілому світі та зокрема в Україні. Безпосередньо у процесі дослідження було одержано такі наукові результати:

- проаналізовано теоретичні аспекти становлення та діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій у світовому економічному просторі;
- оцінено вплив діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій на економічний розвиток окремих країн та світової економіки загалом;
- визначено основні переваги та недоліки співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями;
- сформульовано пропозиції щодо покращення взаємодії України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть використовуватися у процесі вдосконалення взаємовідносин України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями та запобіганню виникнення можливих проблем.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 79 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 64 сторінках. Випускна кваліфікаційна робота містить 8 таблиць,

16 рисунків на 23 сторінках, список використаних джерел включає 62 найменування та викладений на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Міжнародні фінансово – кредитні організації як невід’ємна складова міжнародних економічних відносин

Процес глобалізації світової економіки пов'язаний з формуванням інтегрованих систем міжнародного виробництва, що вимагають адекватного фінансового середовища з метою подальшої активізації міжнародних економічних відносин. Внаслідок зближення національних економік та фінансових ринків виникла необхідність у створенні механізму глобального регулювання та глобальної координації дій країн у фінансово – економічній та соціальній сферах.

У сучасному світі міжнародні фінансово – кредитні організації відіграють важливу роль у процесі регулювання міжнародних економічних відносин. Так, дослідженню проблем впливу МФКО на оптимізацію функціонування світової економіки присвячена велика кількість наукових публікацій та досліджень. Для прикладу, Дж. Майер у своїх дослідженнях зазначає, що «зростанню світової економіки в другій половині ХХ ст. значною мірою сприяло зміцнення міждержавних форм регулювання економіки, в тому числі за допомогою таких інститутів, як МВФ та МБРР»[24, с. 62]. У своїх працях, В. Варнавський та Н. Злоказова, характеризуючи функції Світового Банку та Міжнародного валютного фонду (МВФ), підкреслюють, що вони «повинні направляти свою аналітичну та оперативну підтримку на чотири основні сектори економіки: сільськогосподарський, міську інформаційну сферу, експортний сектор і соціальну сферу» [2, с. 33; 8, с. 61]. Аналізуючи проблеми, породжені

глобалізацією фінансових ринків, К. Звонова висловлює думку про новий економічний порядок, який може бути досягнутий на ринках капіталів, завдяки виключно системі міжнародного регулювання [7, с. 17].

Фундамент міжнародних економічних відносин, як економічного явища почав закладатися ще в античну та феодальну давнину, спочатку це проявлялося у формі обміну іноземних монет, дисконту внесків, а вже пізніше у формі розрахунків між банками різних країн. Однак, цілісна система валютно – кредитних відносин складається лише у середині XIX ст., коли внаслідок інтенсифікації світогосподарських зв'язків та формування інтегрованої мережі міжнародного виробництва постала гостра необхідність у створенні нової системи міжнародних фінансово – кредитних відносин, реалізацію яких могли б забезпечити глобальні і регіональні фінансові інститути.

Важливою передумовою на шляху до створення МФКО стало скликання Брюсельської 1921 року та Генуезької 1922 року конференцій з питань економічних проблем, які виникли в післявоєнний період. На жаль, ні перша, ні друга конференції не дали бажаних результатів, проте в рішенні Генуезької конференції була зроблена спроба встановити юридично впорядковані багатосторонні фінансові відносини країн на основі золотомонетного стандарту. Натомість, вирішальну роль у створенні міжнародних фінансово – кредитних організацій відіграли Велика депресія та Друга світова війна. Саме в цей час, під впливом кризових економічних явищ створюються одні з найбільших МФО – Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Першим зовнішнім проявом кризових процесів став біржовий крах у жовтні 1929 р., який мав вкрай серйозні наслідки для багатьох країн світу. Найсильнішого удару криза завдала економіці Сполучених Штатів Америки. Значного впливу зазнали і ряд європейських країн, які зіткнулися з різким скороченням обсягів експорту та стрімким зростанням тарифів на імпорт. Держави зобов'язувались підтримувати фіксований валютний курс, оскільки знецінення валюти призвело до відміни золотого стандарту. Закономірним результатом стало стихійне

переміщення великих обсягів грошей, параліч системи міжнародного кредитування, нестабільність платіжних балансів та валютних курсів.

Майже одразу після закінчення кризи світову економіку, яка тільки почала відновлюватися, сколихнуло від нового удару – Другої світової війни, що мала руйнівні соціально-економічні наслідки для більшості європейських країн [60, с. 2]. Величезні людські втрати супроводжувалися значними матеріальними збитками. Скасування системи золотодивізного стандарту стало одним з основних наслідків війни, що, у свою чергу, викликало необхідність розробки валютно-фінансової системи, адекватної новим умовам функціонування світового господарства та міжнародним економічним відносинам [60, с. 18 - 19].

Саме в цей час, перед світовим співтовариством постало завдання створення певної системи міжнародної економічної співпраці, яка б сприяла міжнародному розвитку та ґрунтувалася на уніфікованих правилах поведінки для усього суспільства у таких важливих галузях, як економіка та фінанси. За твердженням Р. Ластри, до моменту проведення Бреттон-Вудської конференції не існувало інституційної системи міжурядової економічної співпраці, санкціонованої правом [61, с. 346]. Плани організації міжнародно-фінансової системи почали публікуватися ще у 1934 р., а у 1943 р. було видано “Спільну заяву експертів Об’єднаних та Приєднаних Націй про створення Міжнародного валютного фонду”, що стала передумовою та основою проведення цього всесвітньо значущого заходу.

За підсумками проведеної у 1944 р. конференції визначено організаційну структуру повоєнної міжнародної економіки, ухвалено рішення про створення інституціональних засад світової валютно – фінансової системи та передбачено заснування трьох міжнародних організацій як відображення співпраці між державами-учасницями у сферах фінансів, інвестицій та торгівлі, а саме: Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку і Міжнародної організації торгівлі (останню було створено лише у

1995 році) [61, с. 346]. Створення вищезазначених організацій мало забезпечити стабільність у післявоєнному світі.

Подальший процес деколонізації у світі, в період з кінця 50-х р. – до 80-х р. ХХ ст., призвів до виникнення великої кількості нових держав, зокрема у Африці, які долучились до співпраці з МВФ та Світовим банком. Ці країни мали вкрай слабку розвинену інфраструктуру та проблеми соціально – економічного розвитку. Отримавши незалежність такі країни могли розраховувати на підтримку в розвитку економічного потенціалу та експертних знань щодо державної політики [3]. За час становлення економік даних країн змінювався і підхід МФО, що надавали допомогу урядам країн для вирішення проблем подолання заборгованості та бідності. Поряд з тим, цей період відзначився створенням регіональних організацій у різних частинах світу, зокрема Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Азійський банк розвитку.

Етап в період з кінця 80-х р. до 2010 р. характеризувався трансформацією системи міжнародних фінансових організацій внаслідок розпаду світової соціалістичної системи. Варто відзначити, що процес реформування механізмів системи МФО продовжується і до сьогодні.

Отож, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що серед основних причин виникнення міжнародних фінансово – кредитних організацій були [49]:

- поглиблення інтернаціоналізації господарського життя;
- міжнародний поділ праці;
- вихід відтворювального процесу за національні кордони;
- швидкий розвиток і посилення ролі транснаціональних корпорацій і банків у світовій економіці;
- активізація міждержавного і наднаціонального регулювання всіх форм сучасних міжнародних економічних відносин;

- необхідність створення організаційних основ міждержавного механізму спільного рішення країнами валютно-фінансових проблем світового господарського розвитку.

На сучасному етапі одним з головних завдань міжнародних фінансово – кредитних організацій є регулювання міжнародних економічних відносин та запобігання негативним наслідкам глобалізації. Окрім цього, в процесі своєї діяльності МФКО ставлять перед собою ще ряд завдань, які покликані сприяти вирішенню проблем в області розвитку світової економіки. Серед них варто виділити наступні [18]:

- проведення операцій на міжнародному валютному і фондовому ринку з метою стабілізації і регулювання світової економіки, підтримки і стимулювання міжнародної торгівлі;

- надання міждержавних кредитів, які в подальшому спрямовуються на здійснення державних проектів і фінансування бюджетного дефіциту;

- здійснення інвестиційної діяльності/кредитування в області міжнародних проектів (проектів, які торкаються інтересів декількох країн, що беруть участь в проекті як прямо, так і через комерційні організації – резиденти);

- здійснення інвестиційної діяльності/кредитування в області «внутрішніх» проектів (проектів, що безпосередньо торкаються однієї країни чи комерційної організації – резидента), реалізація яких покликана сприяти впливу на міжнародний бізнес (наприклад, інфраструктурні проекти, проекти в області інформаційних технологій, розвитку транспортних та комунікаційних мереж та ін.);

- благодійна діяльність (фінансування програм міжнародної допомоги) та фінансування фундаментальних наукових досліджень.

Таким чином, поява МФКО на світовому ринку була об'єктивно необхідним процесом. Наразі, їхня діяльність багато в чому сприяє зміцненню світогосподарських зв'язків і активізації участі країн у міжнародних валютних відносинах. Володіючи значним обсягом фінансових ресурсів, вони здійснюють

помітний вплив на економічний розвиток і змінюють умови організації міжнародного бізнесу в країнах і регіонах світу. В залежності від мети їх створення вони безпосередньо чи опосередковано сприяють створенню, функціонуванню та розвитку глобалізованого світового господарства.

1.2. Поняття, зміст та основні функції діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій

Сьогодні у світі практично немає держав, які б не входили до складу міжнародних фінансових організацій. Під міжнародною фінансовою організацією розуміють об'єднання держав, установ або фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур, діяльність яких виходить за національні кордони [50]. За Н. Рязановою міжнародні фінансові організації є міжнародними фінансовими інституціями, що покликані сприяти та забезпечувати підвищення ефективності трансграничного розподілу фінансових ресурсів [42, с. 21]. За визначенням О. Скрипника, міжнародна фінансова організація – це стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, який утворюється щонайменше трьома учасниками міжнародних відносин, що мають спільні цілі, для досягнення яких створюють постійні органи, та діють у межах визначених норм та принципів (статут, процедура, членство тощо) [44, с. 11].

Міжнародні фінансово – кредитні організації основним чином покликані реалізовувати наднаціональні функції. Основні з них відображені на рис 1.1.

Функції міжнародних фінансово – кредитних організацій

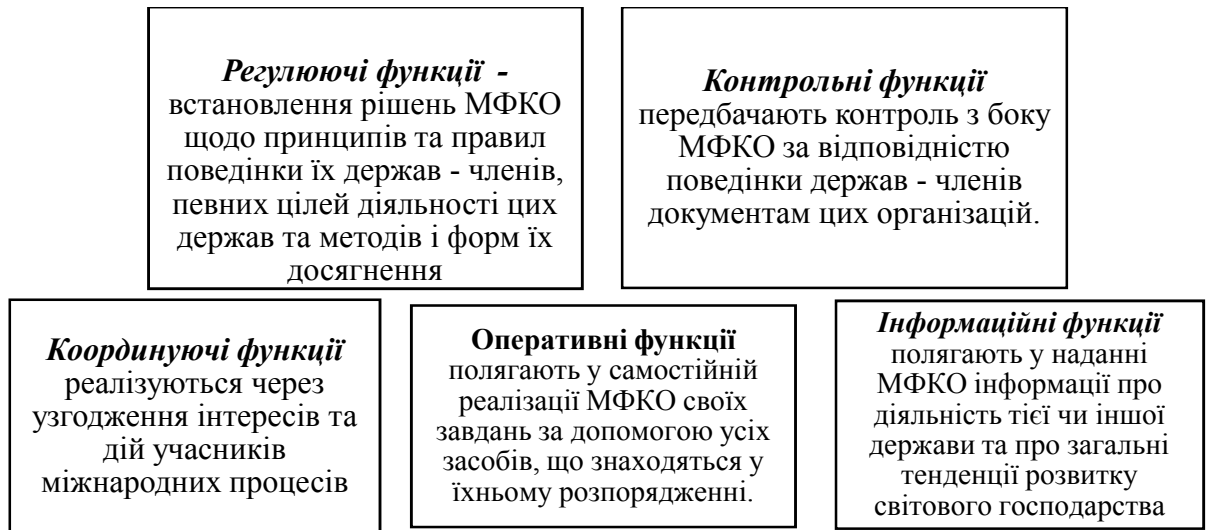

Рис. 1.1 Функції міжнародних фінансово – кредитних організацій [18]

Найбільш вагомими функціями, які реалізують міжнародні фінансово – кредитні організації на сьогоднішній день є [42]:

- регулювання світового господарства і міжнародних валютно – фінансових відносин;
- нагляд за міжнародною валютною системою;
- стимулювання макроекономічної стабільності та структурної перебудови реального сектору економіки;
- надання технічної та консультаційної допомоги країнам – членам, а також на основі досвіду надання рекомендацій країнам, що здійснюють соціально – економічні трансформації;
- моніторинг за станом економіки країн – членів та виконання ними взятих на себе зобов'язань перед МФО.

Для здійснення своїх функцій МФО використовують весь спектр сучасних технологій фінансового і інвестиційного аналізу та управління ризиками, від фундаментального дослідження потенційного інвестиційного проекту до операцій на глобальних фондових ринках [55].

Ефективність діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій в значній мірі залежить від взаємодії з урядами і урядовими організаціями країн – учасниць. Так, інвестиційна діяльність МФО найчастіше припускає тісне

співробітництво з державними експортними кредитними агентствами, що здійснюють страхування і управління ризиками по великих міжнародних проектах.

Міжнародні фінансово – кредитні організації, учасниками яких є держави можна класифікувати за двома ознаками [42, с. 22]:

- по – перше, залежно від кола держав, що є їхніми учасниками;
- по – друге, відповідно до напрямів їхньої діяльності.

Залежно від кола держав, що є учасниками міжнародних фінансово – кредитних організацій, вони поділяються на: такі, що належать до системи ООН, тобто загальносвітові та регіональні (рис. 1.2)

Рис. 1.2 Класифікація міжнародних фінансово – кредитних організацій

Примітка. Побудовано автором за даними джерела [42]

На сьогоднішній день чільне місце у регулюванні міжнародних валютних та кредитних відносин відводиться найбільшим світовим фінансовим організаціям – Міжнародному валютному фонду та Світовому банку.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – міжнародна наднаціональна валютно – кредитна організація, яка була створена з метою регулювання валютних відносин між країнами-членами ООН, заснована 190-ма державами. Сьогодні діяльність МВФ зосереджується на відносно короткочасних макроекономічних кризах. Фонд може надавати кредити будь – якій із країн – учасниць, яка відчуває нестачу іноземної валюти для покриття короткострокових фінансових зобов'язань. Серед основних завдань МВФ варто відзначити [25]:

- сприяння розвитку міжнародної торгівлі та розвитку міжнародних валютних відносин;
- підтримання рівноваги платіжних балансів країн – членів МВФ;
- підтримання стабільного валютного курсу;
- допомога в організації багатосторонньої системи платежів по поточних операціях;
- надання коштів для покриття дефіциту платіжного балансу країн – учасниць.

Капітал МВФ утворюється за рахунок внесків держав - членів фонду відповідно до встановленої для кожної з них квотою, величина якої залежить від рівня економічного розвитку країни і її ролі в світовій капіталістичній економіці і міжнародній торгівлі. Виходячи з розмірів квот, розподіляються голоси між країнами в керівних органах МВФ. Кожна держава має в своєму розпорядженні 250 голосів плюс один голос на кожні 100 тис. SDR її квоти. На сьогоднішній день, 46% всіх голосів належить США та країнам ЄС, 34% - країнам, що розвиваються [31].

«Світовий банк» або «група Світового банку» - ці терміни за своїми характеристиками не є ідентичними і використовуються вони для того, щоб позначити певні міжнародні інститути у їх складі. Так, у складі Світового банку

виділяють лише дві міжнародні фінансові інституції: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) і Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), співвласниками яких є 187 і 170 країн – членів відповідно. В той час, як група Світового банку, окрім вище зазначених включає ще дві фінансові установи – Міжнародну фінансову корпорацію (МФК) та Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (БАГІ) й одну нефінансову – Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) [15]. Усі вони являються спеціалізованими установами ООН, що тісно пов'язані між собою, але відрізняються за характером діяльності та впливом на світові економічні відносини.

МБРР передусім пропонує допомогу бідним країнам та країнам з середнім рівнем доходів. До моменту набуття членства у ГСБ (МФК, БАГІ та МЦІВС), країна повинна бути членом МБРР.

МАР надає безвідсоткові кредити найбіднішим країнам світу.

МФК працює з метою сприяння інвестиціям приватного сектору як зарубіжних, так і місцевих інвесторів. Вона надає консультації для інвесторів і бізнесу та пропонує нормалізовану інформацію фінансового ринку за допомогою своїх публікацій. Крім того, МФК виступає в якості інвестора на ринках капіталу і допомагає урядам приватизувати неефективні державні підприємства.

БАГІ підтримує ПІІ в країну, пропонуючи захист інвестицій у разі політичних потрясінь. Ці гарантії реалізуються у формі страхування політичних ризиків.

МЦІВС працює у напрямку врегулювання в разі виникнення спору між іноземним інвестором та владою країни.

Варто відзначити і те, що Світовий банк не є «банком» в звичайному сенсі, оскільки його мета діяльності полягає не в отриманні прибутку. Цілі його роботи мають глобальний характер і насамперед спрямовані на зменшення бідності і підвищення життєвих стандартів країн – членів, сприяння їхньому економічному розвитку і залучення ресурсів з розвинутих країн до країн, що

розвиваються. Порівнюючи механізм діяльності МВФ і Світового банку слід зазначити, що МВФ основним чином концентрує свою увагу на питаннях, які стосуються короткострокової фінансової стабільності у країнах, в той час, коли робота Світового банку зосереджується переважно на питаннях середньо- та довгострокових (за терміном реалізації) проектах структурних та галузевих перетворень в економіках країн [15].

Важливе місце у структурі міжнародних фінансово – кредитних організацій відводиться регіональним банкам розвитку, діяльність яких поширюється на окремі географічні регіони. На сьогоднішній день їх кількість значно збільшилася. Основна різниця між цими банками обумовлена рівнем економічного та культурного розвитку країн трьох континентів - Латинської Америки, Азії та Африки, особливостями їх історичного розвитку. Разом з тим регіональні банки розвитку мають і спільні риси:

- цілі діяльності таких банків визначаються в залежності від потреб країн, які розвиваються. Значну увагу у процесі діяльності банки приділяють довгостроковому кредитуванню проектів та регіональному співробітництву;
- майже половина членів банків розвитку є розвиненими країнами. Саме вони мають найбільший вплив на регіональні банки розвитку, оскільки принцип розподілу голосів залежить від розміру внесеного капіталу;
- регіональні банки розвитку працюють за однотипними принципами, які стосуються формування пасивів, кредитної політики та мобілізації ресурсів до спеціальних фондів.

Аналізуючи напрями діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій їх можна класифікувати на певні групи як такі, що [42, с. 24 - 26]:

1. Встановлюють правила міжнародної валютної системи та механізми регулювання платіжних балансів. До них відносяться: Міжнародний валютний фонд, Арабський валютний фонд та Латиноамериканський резервний фонд.

2. Надають кошти як урядам держав – учасниць, так і приватному сектору. Сюди належать: Міжнародний банк реконструкції та розвитку,

Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Європейський інвестиційний банк розвитку, Міжамериканський банк розвитку, Карибський банк розвитку, Центральноамериканський банк економічної інтеграції, Андська корпорація розвитку, Африканський банк розвитку, Банк розвитку держав центральної Африки, Західноафриканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Ісламський банк розвитку.

3. Міжнародні фінансові організації, які фінансують лише проекти приватних підприємств, або тих, де частка держави є незначною. До таких МФО належать: Міжнародна фінансова корпорація, Північний інвестиційний банк, Міжнародна інвестиційна корпорація, Арабська нафтова інвестиційна корпорація та Арабська інвестиційна компанія.

4. Організації, які фінансують проекти тільки в економіках найбільш бідніших країн. Сюди можна віднести Міжнародну асоціацію розвитку.

5. Фінансують лише окремі галузі у певних регіонах. Такими організаціями є: Чорноморський банк торгівлі та розвитку та Північна екологічна фінансова корпорація.

6. Сприяють фінансуванню економік держав – учасниць через механізм мінімізації ризиків. Серед таких організацій: Багатостороннє агентство гарантування інвестицій та Міжарабська корпорація гарантування інвестицій.

7. Забезпечують правове примирення сторін та арбітражні процедури у міжнародних інвестиційних спорах.. Така діяльність притаманна Міжнародному центру урегулювання інвестиційних спорів.

Отже, міжнародні фінансово – кредитні організації реалізуючи свої основні функції допомагають підтримувати цілісність світового господарства, забезпечуючи в цілому безперебійне функціонування валютно – фінансової сфери. Крім цього, вони покликані служити основою для налагодження співпраці між державами. У структурі МФКО виділяють низку системно важливих світових об'єднань, які функціонують на певних засадах, але всі вони переслідують єдину мету – забезпечення фінансової стабільності у світі.

1.3. Принципи кредитування та механізм діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій

Усі міжнародні та регіональні фінансово – кредитні організації створюються на базі багатосторонніх угод між державами, з метою підтримки сталого економічного розвитку країн – членів. В сучасних умовах міжнародних відносин залучення та ефективного використання ресурсів МФКО є важливим джерелом ресурсного забезпечення реалізації пріоритетних проектів і завдань соціального та економічного розвитку, інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції.

Взаємодія держав з міжнародними фінансово – кредитними організаціями здійснюється за допомогою різних форм. Основні з них представлені на рис.1.3 :

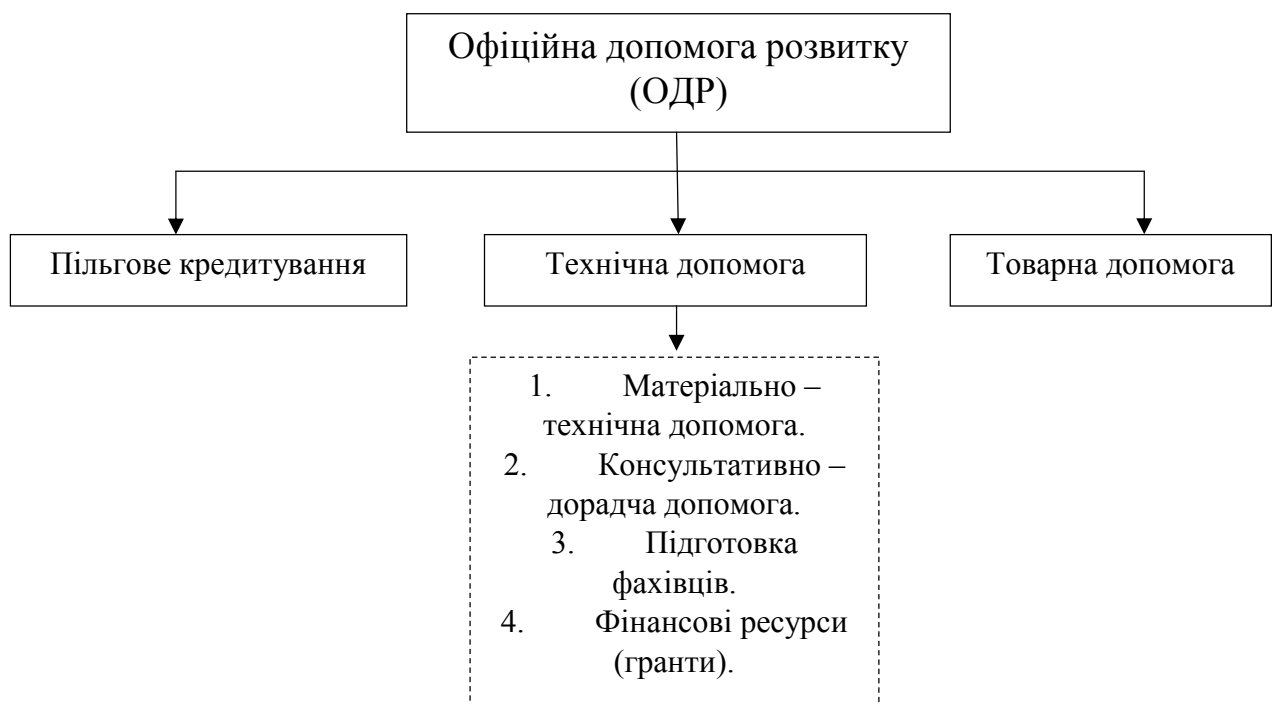

Рис. 1.3 Основні види міжнародної допомоги [41, с. 47 - 50]

У сучасних умовах країни найчастіше використовують фінансову та технічну допомогу з боку МФКО. Фінансова допомога надається у вигляді позик, у тому числі і пільгових, фінансових субсидій, дотацій, експортних кредитів, грантів, гарантій, і в основному спрямовується на фінансування проектів розвитку економіки країни – реципієнта, у тому числі і для вирішення проблем бідності. Призначення технічної допомоги полягає у підвищенні рівня

необхідних для соціально – економічного розвитку знань країни – реципієнта, виробничих навичок та кваліфікації кадрів – як технічного, так і адміністративного характеру.

Значного розвитку впродовж останніх років набула проектна допомога, яка призначена для реалізації програм розвитку визначеної сфери економіки та реалізується шляхом впровадження різноманітних проектів (рис. 1.4).

Рис. 1.4 Основні напрями проектної допомоги [41, с. 47- 50]

Для того аби більш детально зрозуміти засади діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій варто проаналізувати принципи роботи та механізми їхнього кредитування.

МВФ влаштований за зразком акціонерного підприємства: його капітал формується з внесків держав – членів. Надання кредитів Фондом країнам – членам здійснюється на основі виконання ними певних політико – економічних вимог. Це називається принципом обумовленості, який знаходить своє відображення в узгодженні з країною – позичальницею певної програми економічної політики, реалізація якої і кредитується Фондом. Вона має назву «програма економічної реформи» та означає набір економічних заходів, які на думку МВФ, повинні забезпечити відновлення рівноваги платіжного балансу і гарантувати своєчасне погашення боргу [31].

Перша частина іноземної валюти, яку країна – член може отримати в МВФ у межах 25% квоти називається «резервною часткою». У межах резервної

позиції країни – члени можуть отримувати валютні кошти в МВФ автоматично, на першу ж вимогу.

Надання допомоги на більш тривалі терміни і у більших розмірах передбачено механізмом розширеного фінансування, проте лише за умови серйозного порушення рівноваги платіжного балансу в країні. Такі кредити в основному надаються терміном від трьох до чотирьох років.

Існують також спеціальні кредитні механізми. Отримання країнами – членами Фонду коштів по лінії спеціальних механізмів – це доповнення до їх кредитних часток. Спеціальні механізми, в рамках яких кредитування здійснюється, як правило, за рахунок власних коштів МВФ, включають [25]:

1. Механізм компенсаційного і надзвичайного фінансування, який призначений для кредитування країн, у яких дефіцит платіжного балансу викликаний тимчасовими і зовнішніми факторами.

2. Механізм фінансування буферних (резервних) запасів. Має на меті надання допомоги країнам, які беруть участь в утворенні запасів сировинних товарів відповідно до міжнародних товарних угод, якщо це погіршує їх платіжні баланси.

3. Механізм фінансування системних перетворень. Введено з метою надання підтримки країнам, що здійснюють перехід до ринкової економіки.

4. Додатковий резервний механізм. Передбачає надання коштів країнам - членам, які відчують «виняткові труднощі» з платіжним балансом і гостро потребують кредитів внаслідок раптової втрати довіри до валюти, що викликає «втечу» капіталу і зменшення золотовалютних резервів країни.

5. Надзвичайні кредитні лінії. Надання кредитів країнам - членам, що стикаються з загрозою гострої кризи платіжного балансу внаслідок можливого негативного впливу ситуації на світових ринках капіталів, тобто факторів, що знаходяться поза сферою їх контролю.

Світовий банк надає фінансову допомогу за значно меншими відсотками, ніж відсоткові ставки комерційних банків. МБРР та МАР є інструментами групи Світового банку для державного кредитування. МБРР надає

низькопроцентні позики країнам із середнім рівнем доходу та кредитоспроможним бідним країнам. МАР є найбільшим у світі джерелом безпроцентних позик та грантів найбіднішим країнам, багато з яких знаходяться в Африці. Крім того, Світовий банк встановлює для своїх країн – позичальників набагато більший термін погашення позик порівняно з комерційними банками – 15-20 років, включаючи 3-5-річний пільговий період до початку погашення основної суми. Безвідсоткові кредити МАР мають 35-40-річний термін погашення, включаючи 10-річний пільговий період.

Свої фінансові ресурси Банк формує за допомогою декількох джерел: прибутків від інвестицій; зборів, сплачуваних країнами – членами; погашення позик країнами – позичальниками. Існує два види позик, які сьогодні надаються групою Світового банку [15]:

- Інвестиційні позики (Investment Loans) для товарів, робіт і послуг з метою підтримки проектів економічного і соціального розвитку у широкому діапазоні секторів. Реалізація таких проектів розрахована на тривалий час — зазвичай від п'яти до десяти років.

- Позики стратегічного розвитку (Development Policy Loans) для підтримки політики та інституційних реформ. Вони розраховані на коротший термін – один-три роки. Раніше такий тип позик носив назву Системні позики.

Світовий банк також надає незначну кількість грантів, призначених для підтримки інновацій та партнерства. Це гранти Ринку ідей розвитку, Глобального екологічного фонду, Програми «Інформація для розвитку». Окрім цього, Світовий банк пропонує кілька типів гарантійних інструментів з метою захисту інвесторів та тих, хто надає комерційні позики від ризиків, пов'язаних з інвестуванням у країни, що розвиваються.

Працює Група економічного розвитку Банку, яка здійснює дослідження з різних економічних та соціальних питань, проблем розвитку окремих країн та секторів. У кожній країні працівники Банку також виконують різного роду дослідження, на основі яких здійснюється більша частина роботи Банку. Саме тому, Світовий банк не лише надає фінансову підтримку, а являє собою

джерело інформації про питання розвитку. Розповсюдження цієї інформації серед країн – членів є одним з основних принципів місії Банку [3].

Усі регіональні банки розвитку реалізують свою діяльність шляхом створення спеціальних фондів пільгового кредитування, з допомогою яких прагнуть розширити фінансування недостатньо рентабельних, але необхідних для комплексного розвитку об'єктів економічної та соціальної інфраструктури, особливо в найменш розвинених країнах. Ці фонди виконують в основному ті ж функції, що МАР в групі Світового банку. Переважна частина цих фондів формується за рахунок державних внесків розвинених країн, які через них намагаються стимулювати свій товарний експорт на ринки країн, що розвиваються.

Пріоритет в кредитному стимулюванні інтеграційного процесу в усіх регіонах світу, що розвиваються відводиться інфраструктурі. На частку економічної та соціальної інфраструктури припадає понад 1/2 кредитів регіональних банків. Це пояснюється тим, що від її розвитку залежить не тільки розширення внутрішньо регіональних зв'язків, але і становлення інших галузей економіки країн, що розвиваються, що привертає і іноземний капітал. Друге місце за обсягом кредитування займає сільське господарство, включаючи агропромислові об'єкти (25-30%), третє місце (15%) - промисловість, переважно видобувна і обробна.

Отже, підсумовуючи вище зазначене варто зауважити, що усі МФКО в процесі своєї діяльності реалізують свої функції за допомогою певних механізмів та форм. В загальному їх можна поділити на надання фінансової підтримки та надання технічної допомоги. Кожна окрема організація використовує власні принципи кредитування та визначає основні засади співробітництва з країнами – членами.

Висновки до розділу 1

1. Появі міжнародних фінансово – кредитних організацій на світовій арені передувало ряд факторів: міжнародний поділ праці, вихід відтворювального процесу за національні кордони, поглиблення інтернаціоналізації господарського життя та ін. Проте, лише в середині ХХ ст. міжнародні фінансово – кредитні організації набрали обрисів близьких до сучасних. Цьому основним чином передували наслідки Великої депресії та Другої світової війни. Впродовж наступних років існуючі МФКО зазнавали трансформаційних змін та їхня кількість помітно зростала. На сучасному етапі їхня діяльність сприяє зміцненню світогосподарських зв'язків та активізації участі країн у міжнародних валютних відносинах.

2. На сьогоднішній день під міжнародною фінансовою організацією розуміють об'єднання держав, установ або фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур, діяльність яких виходить за національні кордони. У своїй діяльності міжнародні фінансово – кредитні організації реалізують певні функції, які можна згрупувати за такими категоріями як: регулюючі, контрольні, оперативні, координуючі та інформаційні. Усі МФКО класифікують на міжнародні, які входять до складу системи ООН (МВФ; група Світового банку, яка включає в себе МБРР, МАР, МФК, БАГІ та МЦІВС) та регіональні (різноманітні банки реконструкції та розвитку), кожна з таких організацій функціонує на власних принципах та засадах.

3. Основна мета діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій – надання допомоги країнам – членам. Така допомога може проявлятися у формі фінансової та технічної. Діяльність кожної окремої МФКО базується на певних принципах та механізмах кредитування, які залежать від різноманітних факторів.

РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Особливості функціонування МВФ

Міжнародний валютний фонд визначається сьогодні, як міждержавна організація, яка призначена для регулювання валютно – кредитних відносин між державами – членами та надання їм фінансової допомоги для вирішення проблем з платіжним балансом шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті. Фонд практично виступає інституційною основою світової валютної системи [36].

Основні напрями діяльності МВФ передбачають: консультування держав – членів щодо впровадження заходів політики, які можуть допомогти їм запобігти фінансовій кризі або врегулювати її, досягти макроекономічної стабільності, прискорити економічне зростання і знизити рівень бідності; тимчасове надання фінансування державам – членам для допомоги їм у врегулюванні проблем платіжного балансу, тобто ситуації нестачі іноземної валюти внаслідок того, що їх платежі іншим країнам перевищують їх власні валютні доходи; надання країнам технічної допомоги і сприяння у підготовці кадрів, щоб допомогти їм сформувати базу знань та інститути, необхідні для проведення обґрунтованої економічної політики [62, с. 68].

Реалізація мети діяльності МВФ потребує фінансових ресурсів, які головним чином формуються за рахунок внесків квот країн – членів у капітал Фонду. Квоти розраховуються за формулою, враховуючи основним чином розмір економіки країн – членів. Формула квоти використовується, щоб допомогти оцінити відносне становище членів у світовій економіці, і вона може відігравати певну роль у розподілі збільшення квот. Поточна формула була узгоджена у 2008 році і має такий вигляд:

$$(0,50 * \text{ВВП} + 0,30 * \text{Відкритість} + 0,15 * \text{Змінність} + 0,05 * \text{Резерви})^{\text{коефіцієнт стиснення}} \quad (2.1)$$

Розмір квоти визначає обсяг коштів, який країни – члени зобов'язуються надати МВФ, а також обмежує обсяг фінансових ресурсів, який може бути наданий тій чи іншій країні в якості кредиту. В загальному, станом на сьогоднішній день квоти мають вплив на декілька факторів [31]:

- ресурсні внески: квоти визначають максимальний обсяг фінансових ресурсів, які член зобов'язаний надати МВФ;
- право голосу: квоти є ключовим фактором, що визначає право голосу в рішеннях МВФ. Голоси включають один голос на 100 000 SDR квоти плюс основні голоси (однаково для усіх членів);
- доступ до фінансування: квоти визначають максимальний обсяг фінансування, яке член зможе отримати від МВФ за звичайного доступу;
- асигнування ЄСВ: квоти визначають частку члена у загальному розподілі SDR.

МВФ регулярно проводить загальні огляди квот для оцінки адекватності та розподілу їх між членами. Останнє збільшення квот до 477 млрд. SDR (651 млрд. доларів США) було узгоджено в рамках 14 – го огляду (укладеного в грудні 2010 року, набравши чинності з січня 2016 року). У лютому 2020 року був завершений 15 – й огляд без збільшення квот. У своїй резолюції про завершення 15 – го огляду Рада керуючих також надала вказівки щодо 16 – го огляду, який, як очікується, буде завершено не пізніше 15 грудня 2023 року [59].

Станом на сьогодні, квоти між країнами розподіляються наступним чином (рис. 2.1).

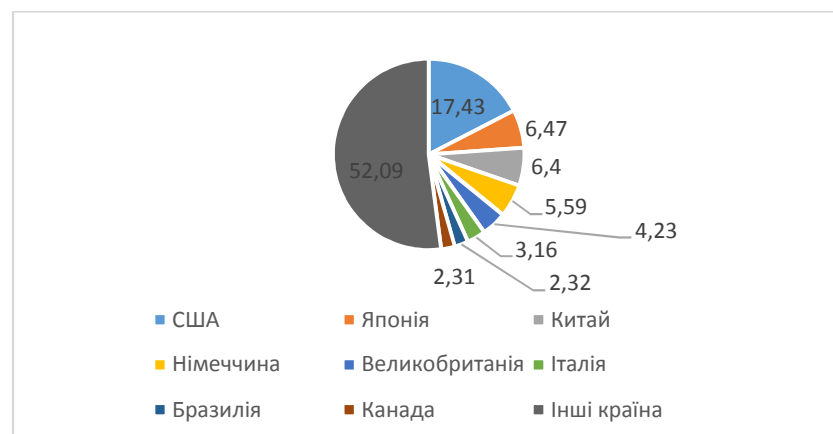

Рис. 2.1. Частка країн у квотах МВФ [11]

Найбільша частка у загальній структурі належить США і складає 17,43%. Ще сім країн мають відносно високі розміри квот, серед них: Японія – 6,47%; Китай – 6,4%; Німеччина 5,59%; Великобританія – 4,23%; Італія – 3,16%; Бразилія – 2,32%; Канада – 2,31%. Решта 52,09% розподіляються між іншими країнами. Частка квоти України у МВФ складає 0,42% [11].

Безумовно, найважливішою функцією МВФ є фінансово – кредитна діяльність, яка полягає у можливості використання країнами – членами коштів Фонду. Інструментарій МВФ для надання кредитів з часом все більше вдосконалюється. Всі рішення щодо доступу до ресурсів Фонду розглядаються та затверджуються Радою директорів. Ці рішення базуються на офіційному запиті держави – члена через Протокол про наміри і Меморандум про економічну та фінансову політику і потребують оцінки персоналу Фонду щодо підтримки цієї країни у ситуації зовнішнього та фіскального дисбалансу, відповідної реакції у політиці й спроможності повернення коштів МВФ.

У процесі надання кредитів МВФ часто орієнтується на ставку LIBOR, додаючи до неї певний відсоток. Кредитування може здійснюватися як на звичайних, так і на пільгових умовах, а також Фонд надає допомогу на безоплатній основі бідним країнам з метою допомогти їм досягти сталої позиції щодо зовнішньої заборгованості, забезпечити макроекономічну стабілізацію та реформувати економіку. Слід зазначити, що доступ до кредитних ресурсів Фонду може перевищувати 300% від квоти, але він обмежений певними умовами програмного цільового фінансування та справлянням додаткових зборів. За раціональне використання фінансових ресурсів відповідає один із відділів МВФ.

Протягом довгого часу домовленості кредити «стенд-бай» були основним кредитним інструментом Фонду. Після світової фінансової кризи 2007 – 2009 років МВФ розширив свій набір інструментів кредитування. Одна з головних цілей полягала в зміцненні інструментів для запобігання криз шляхом створення Гнучкої кредитної лінії (FCL) і Лінії превентивної підтримки і

ліквідності (PLL). Крім того, був створений Інструмент для прискореного фінансування (RFI), який може використовуватися в широкому діапазоні обставин, що замінив собою політику екстреної допомоги МВФ.

МВФ також створив лінію короткострокової підтримки ліквідності (LCL) для надання страхової підтримки державам – членам з дуже надійною економічною політикою і міцними основними показниками.

У таблиці 2.1 представлені основні механізми не пільгового кредитування, які сьогодні використовує МВФ.

Таблиця 2.1
Механізми не пільгового кредитування МВФ

Кредитний механізм (Рік введення)	Ціль	Умови
«Стенд-бай» (SBA) (1952 рік)	Коротко- і середньострокова допомога країнам, що зазнають короткострокових проблем фінансування платіжного балансу	Ухвалення політики, що забезпечує впевненість у тому, що проблеми фінансування платіжного балансу держави-члена будуть вирішенні протягом певного періоду часу
Механізм розширеного кредитування (EFF) (1974 рік)	Більш довгострокова допомога для підтримки структурних реформ держав-членів з метою подолання труднощів платіжного балансу довгострокового характеру	Передбачає затвердження та прийняття програми терміном дії до чотирьох років, що включає структурні перетворення, з щорічним докладним поданням заходів політики на наступні 12 місяців
Гнучка кредитна лінія (FCL) (2009 рік)	Гнучкий інструмент використання кредитних траншів для задоволення всіх потреб, пов'язаних з фінансуванням платіжного балансу, потенційних або фактичних	Дуже міцні перспективні макроекономічні детермінанти, основа економічної політики і демонстровані протягом певного часу позитивні результати
Лінія превентивної підтримки і ліквідності (PLL) (2011 рік)	Інструмент для країн з надійними економічними детермінантами і обґрунтованою економічною політикою	Міцна основа економічної політики, міцні зовнішньоекономічні позиції і наявність доступу до ринку, в тому числі стійкість фінансового сектору
Лінія короткострокової	Механізм підтримки	Дуже міцні перспективні

підтримки ліквідності (2020)	ліквідності на випадок потенційних зовнішніх шоків, що викликають помірні потреби у фінансуванні платіжного балансу	макроекономічні детермінанти, основи економічної політики і демонстровані позитивні результати політики
Інструмент для прискореного фінансування (2011 рік)	Швидке надання фінансової допомоги всім державам-членам, які відчувають термінові потреби фінансування платіжного балансу	Зусилля щодо подолання труднощів платіжного балансу (можуть включати попередні заходи)

*Джерело: Складено автором за даними офіційного сайту МВФ [31]

Для країн з низькими доходами у МВФ існує три механізми пільгового кредитування. Основною ціллю запровадження даних механізмів є: надання країнам, що розвиваються допомоги в досягненні і підтримці стабільної та стійкої макроекономічної позиції, відповідного сталого і тривалого скорочення бідності і сприяння економічному зростанню. Найважливіші умови для отримання кредитів за такими механізмами відображені на рис.2.2.

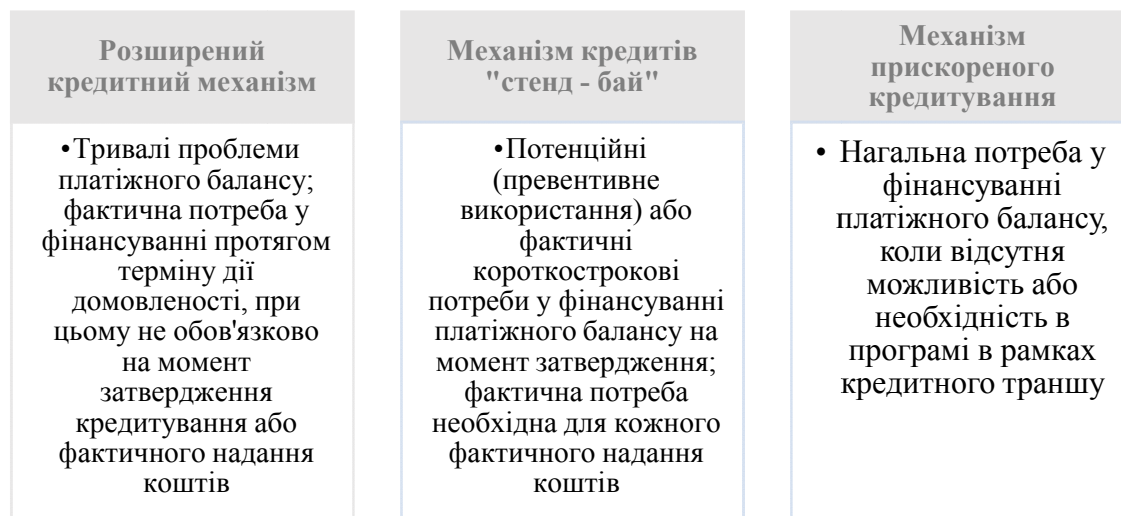

Рис. 2.2. Механізми пільгового кредитування МВФ [59]

За офіційними даними МВФ станом на жовтень 2021 року найбільший розмір фінансування країни отримали за механізмом гнучкої кредитної лінії (FCL). Значний розмір фінансової допомоги отримала Мексика у розмірі 44 563 500 тис. SDR. За програмою механізму розширеного кредитування (EFF) кошти отримали 12 країн, серед яких найбільшу частку склали: Пакистан

(4 268 000 тис. SDR), Еквадор (4 615 000 тис. SDR), Ангола (3 213 400 тис. SDR). За розширеною кредитною лінією (ECF) кредити отримали 14 країн у розмірі 5 393 743 тис. SDR. За механізмом «стенд – бай» найбільше фінансування отримала Україна у розмірі 3 600 000 тис. SDR. За кредитним механізмом превентивної підтримки та ліквідності (PLL) фінансування отримала лише Панама у розмірі 1 884 000 тис. SDR (рис. 2.3.).

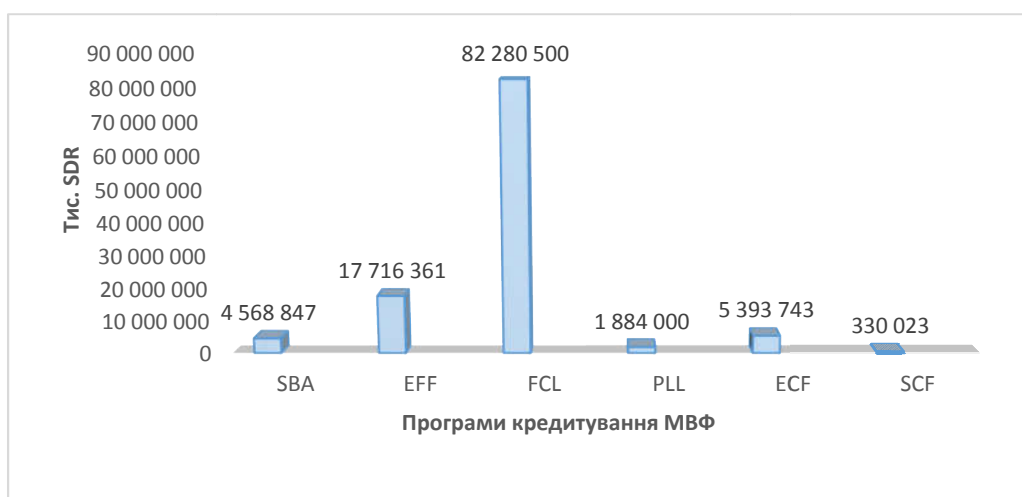

Рис. 2.3. Розмір наданих кредитів за основними програмами МВФ [59]

Основні світові регіони, куди найбільше спрямовувалися кошти МВФ у 2020 році відображено на рис. 2.4. Фінансування у дані регіони здійснювалося за усіма механізмами МВФ та основним чином залежало від проблем з якими зіштовхнулися країни – реципієнти.

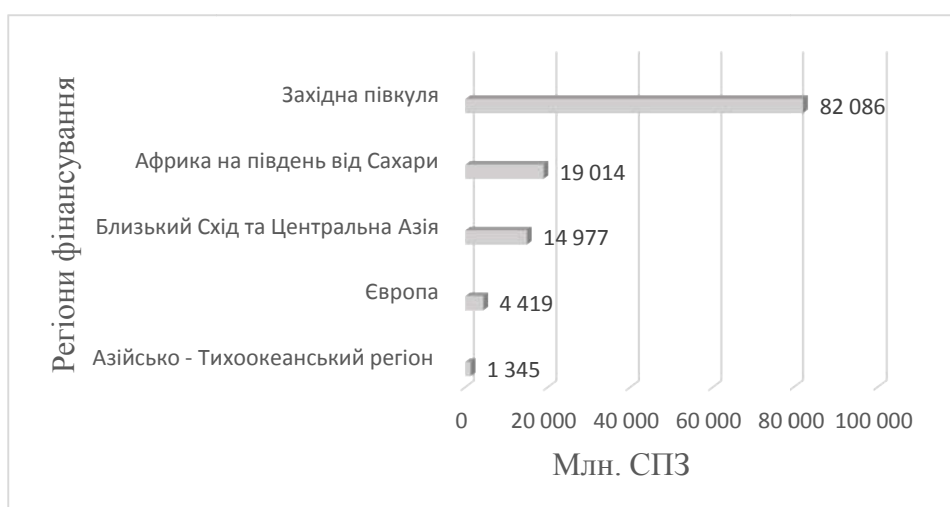

Рис. 2.4. Регіони спрямування коштів МВФ [59]

У регулюванні міжнародних валютно – кредитних відносин МВФ відіграє важливу роль, виконуючи функції координатора міжнародного кредитування та гаранта платоспроможності країн – боржників. Приватні комерційні банки розглядають МВФ як посередника, який основним чином спряє розширенню їх кредитної діяльності та отриманню максимально високих прибутків. Домовленість про надання Фондом кредиту, його висновок про економічну політику та платоспроможність тієї чи іншої країни розцінюються урядами, центральними та комерційними банками як свідчення кредитоспроможності держави – позичальниці і міжнародної довіри до неї. Тому навіть невеликий кредит МВФ набуває ефект ланцюгової реакції, відкриваючи можливість відстрочки погашення боргів і залучення більших сум на світовому ринку позичкових капіталів. Натомість, відмова МВФ надати країні кредитну підтримку закриває їй доступ до цього ринку [52, с. 202 - 203].

Важливу діяльність МВФ здійснює у напрямку надання допомоги з розвитку потенціалу (практичні рекомендації технічного характеру; підготовку кадрів, орієнтовану на економічну політику та можливості колегіального навчання) з метою, щоб країни могли створювати стійкі і надійні інститути, здатні протистояти зовнішнім шокам. Ці зусилля є важливим внеском в прогрес країн на шляху до досягнення цілей в області сталого розвитку. Діяльність з розвитку потенціалу ведеться в основних областях компетенції МВФ і допомагає країнам вирішувати наскрізні питання, такі як нерівність доходів, гендерна нерівність, корупція і зміна клімату.

МВФ має унікальні можливості для надання підтримки державам – членам завдяки глобальному охопленню своєї діяльності, накопиченому інституційному досвіду і знань світового рівня. Розвиток потенціалу несе вигоду для кожної країни, при цьому уразливим державам потрібен більш високий рівень підтримки і адаптації стратегії з розвитку потенціалу.

За запитом офіційних органів країн державні групи і технічні експерти МВФ розробляють і реалізують комплексні плани роботи. Як правило, МВФ співпрацює з країнами за допомогою глобальної мережі регіональних центрів,

напрямоків в країни постійних радників на тривалі терміни, короткострокових візитів персоналу МВФ і експертів, аудиторних навчальних курсів і безкоштовних курсів в режимі онлайн. У відповідь на пандемію COVID-19 групи з розвитку потенціалу МВФ оперативно змінили спрямованість своєї діяльності на користь сприяння інститутам в формулюванні відповідних заходів економічної політики, використовуючи можливості технологій та інноваційні методи, щоб забезпечити безперервну взаємодію в період, коли країнам вона необхідна найбільше.

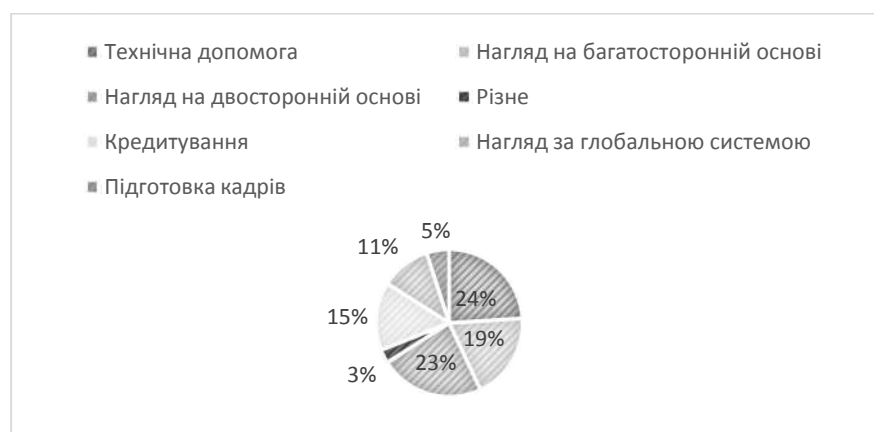

Рис. 2.5. Частка витрат на РП у загальних витратах МВФ [59]

З рисунка 2.5 видно, що вагому увагу у процесі здійснення своєї діяльності МВФ приділяє розвитку потенціалу. До цієї категорії слід віднести такі складові, як надання технічної допомоги та підготовка кадрів, що разом складає 29% у структурі загальних витрат.

Таким чином, як підсумок можна зазначити, що діяльність МВФ на світовому просторі має важливий вплив на міжнародні економічні та фінансово – кредитні відносини. Це передусім проявляється у наданні консультативної та технічної допомоги країнам – членам, а також фінансуванні економік країн, які зіштовхуються з коротко- та довгостроковими проблемами платіжного балансу. Свою фінансово – кредитну політику МВФ реалізує за допомогою гнучких механізмів кредитування, які визначаються індивідуально для кожної країни, враховуючи її загальноекономічну ситуацію. Кожен із таких механізмів має свої специфічні риси, характеристики яких необхідно розглядати у контексті визначених для досягнення пріоритетних цілей. Сьогодні МВФ поширює свою

діяльність на усі світові регіони, що в свою чергу має вплив не лише на економіки окремих країн, а й на розвиток світового господарства в цілому.

2.2. Основні засади діяльності Групи Світового банку

Світовий банк функціонує як кредитна установа, яка складається із п'яти організацій, які тісно пов'язані між собою. Всі ці організації входять до системи ООН та спрямовують свою діяльність на надання фінансової та консультативної допомоги країнам, що розвиваються, основним чином за рахунок розвинених країн. Групу Світового банку формують Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція з гарантій інвестицій та Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів [5, с. 52 – 58]. На думку О. Скрипника спільними цілями організацій, які входять у Групу Світового банку є сприяння стабільному економічному зростанню країн – членів, допомога в реконструкції господарства країн, що розвиваються, заохочення розвитку приватного сектору та іноземного інвестування [44, с. 203]. Призначення та основні напрями діяльності кожної окремої організації відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Роль та основні напрями діяльності Групи Світового банку

	МБРР	МАР	МФК	БАГІ
Роль	Допомагають у здійсненні інституційних, правових та регулятивних реформ		Стимулює розвиток приватного сектора	Зменшує політичні інвестиційні ризики
Клієнти	Країни, що розвиваються	Найбідніші країни	Приватні компанії в країнах – членах	Іноземні інвестори в країнах - членах
Напрями діяльності	1.кредити; 2. технічна допомога; 3.консультації.	1. безвідсоткові кредити; 2. технічна допомога; 3.консультування.	1. довгострокові кредити; 2. управління ризиками; 3.консультаційна допомога.	1. страхування політичних ризиків.
МЦУІС – міжнародний арбітраж, у якому розглядаються суперечки між іноземними інвесторами і країнами – реципієнтами за бажанням та згодою обох сторін				

*Джерело: Складено автором за даними джерела [13]

Головною структурою у складі групи Світового банку є Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Він виступає глобальною кооперативною організацією розвитку, співвласниками якої є 189 держав – членів. Будучи найбільшим багатостороннім банком розвитку у світі, МБРР надає позики, гарантії, продукти управління ризиками та консультативні послуги країнам із середнім рівнем доходів і платоспроможним країнам із низьким рівнем доходів, а також координує заходи щодо вирішення регіональних та глобальних завдань. Основні напрямки діяльності МБРР відображено на рис.2.6.

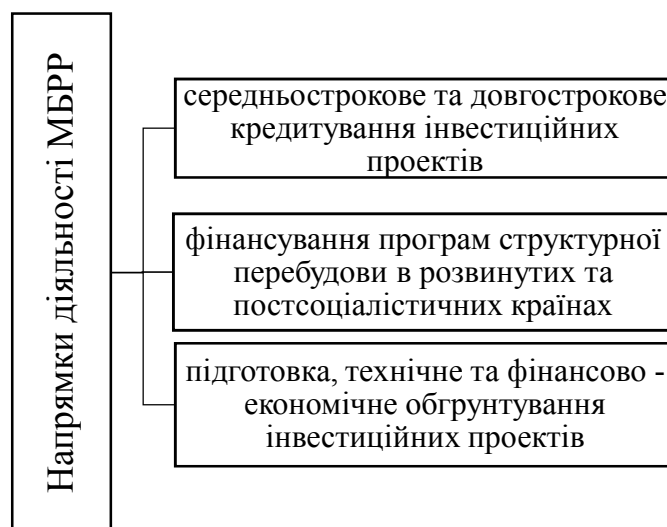

Рис. 2.6. Основні напрямки діяльності МБРР [39]

Свої кредити МБРР зазвичай надає терміном до 20 років, які основним чином спрямовані на розширення виробничих потужностей країн – членів банку і які видаються під гарантію їх урядів. Окрім цього, МБРР надає гарантії щодо довгострокових кредитів інших банків. Як і МВФ, він вимагає обов’язкового надання інформації про фінансове становище країни – позичальника, об’єктів, що кредитуються та зміст місії банку, що обстежує ці об’єкти. Варто наголосити, що банк покриває своїми кредитами лише 30% вартості об’єкта, при цьому найбільша частина кредитів спрямовується в галузі інфраструктури: енергетику, транспорт, зв’язок. В останні роки МБРР займається проблемою врегулювання зовнішнього боргу країн, що розвиваються: 1/3 кредитів він

надає у формі так званого спільного фінансування. Поширеними є структурні кредити для регулювання економіки та оздоровлення платіжного балансу.

У 2021 фінансовому році об'єм нових зарезервованих кредитних ресурсів МБРР склав 30,5 млрд. дол. США по 125 операціях, сім з яких були сумісними з операціями МБРР та МАР [35].

З метою моніторингу, звітності та оптимізації рішень про резервування ресурсів Банк застосовує до усіх своїх кредитних операцій таксономію кодів для наочного відображення галузей та тем, на які він спрямовує свої ресурси. Галузеві коди відображають об'єднання видів економічної діяльності у групи високого рівня на основі видів вироблених товарів та наданих послуг; вони використовуються для визначення сегментів економіки, на підтримку яких спрямовані операції Банку. Тематичні коди відображають цілі та завдання діяльності, що здійснюються за підтримки Банку та використовуються для обліку, наданої Банком підтримки, яка надається ним з метою досягнення Цілей у сфері сталого розвитку.

Аналіз наданих кредитів МБРР в залежності від регіонів спрямування показує, що протягом останніх п'яти років їхня загальна кількість зросла. Так, станом на жовтень 2021 року МБРР надав позики у розмірі 23 691 млн. дол. США, що на 14% більше, ніж у попередньому році. Варто відзначити і те, що найбільше фінансування у поточному році отримали країни Латинської Америки та Карибського басейну у розмірі 8 741 млн. дол. США. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Надані кредити МБРР у розрізі регіонів (млн. дол. США)

Регіон	2017 ф. р.	2018 ф.р.	2019 ф.р.	2020 ф.р.	2021 ф.р.
Східна Африка та Південь Африки	257	210	159	932	325
Західна і Центральна Африка	170	524	531	155	132
Східна Азія та Тихоокеанський регіон	3 961	3 476	5 048	4 679	4 439

Європа і Центральна Азія	2 799	4 134	2 209	3 100	3 625
Латинська Америка та Карибський басейн	3 885	4 066	4 847	5 799	8 741
Близький Схід та Північна Африка	5 335	3 281	4 790	2 415	2 764
Південна Азія	1 454	1 698	2 598	3 158	3 665
Всього	17 861	17 389	20 182	20 238	23 691

*Джерело: Складено автором на основі даних джерела [35]

Для фінансування проектів у галузі розвитку своїх країн – членів МБРР надає кредитні кошти із власного капіталу та із позикових коштів, що залучаються ним з ринків капіталу шляхом випуску облігацій. Рейтингове агентство Mody's присвоїло МБРР рейтинг кредитоспроможності Ааа, тоді як агентство Standard & Poor's – рейтинг ААА. Сьогодні, на фоні глобальної кризи ліквідності та проблем, викликаних COVID – 19, стратегія фінансування МБРР основним чином спрямована на стійке забезпечення максимально вигідних умов на довгострокову перспективу для країн – позичальників.

Будучи кооперативною організацією, МБРР прагне не до максимізації прибутку, а до отримання доходу в обсязі, який буде достатній для забезпечення довгострокового фінансового потенціалу, необхідного для підтримки його поточної діяльності у галузі розвитку. Так, із загальної суми отриманого чистого прибутку у 2021 році, доступного для розподілу, Рада виконавчих директорів затвердила перерахування 874 млн. дол. США до загального резерву і рекомендувала Раді керуючих перерахувати 274 млн. дол. США Міжнародній асоціації розвитку та ще 100 млн. дол. США направити до резерву.

Варто зауважити, що пріоритетними напрямками кредитної діяльності МБРР, як і групи Світового банку загалом, є боротьба із бідністю. У цій сфері Банк координує свої зусилля із МВФ, ЮНКТАД та іншими міжнародними інститутами. Багато кредитів МБРР спрямовуються на розвиток

малорентабельних галузей з високим строком окупності витрат, куди приватний капітал не вкладається. Здійснюючи аналіз зарезервованих ресурсів МБРР у 2021 р. в залежності від тематичних напрямків фінансування, можна дійти висновку, що найбільше коштів Банк спрямовує саме на розвиток людських ресурсів (33,6%), значна увага приділяється фінансуванню у сфері захисту навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів (16,7%). МБРР також фінансує проекти, які спрямовані на розвиток міст та сільських районів, проекти у сфері економічної політики та ін. (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Зарезервовані кошти МБРР у залежності від тематичних напрямків фінансування, 2021 рік [15]

Кредитна діяльність МБРР поширюється на усі регіони світу, проте варто виділити країни – позичальники, які у 2021 фінансовому році отримали найбільше фінансування від Банку. Абсолютним лідером за розміром залучених коштів є Філіппіни (3 068 млн. дол. США), Індія отримала фінансування у розмірі 2 648 млн. дол. США, розмір допомоги для Індонезії склав 2 200 млн. дол. США. Дещо менші суми отримали і ряд інших країн, серед них Марокко, Мексика, Туреччина, Колумбія, Бразилія, Аргентина та Китай (рис. 2.8).

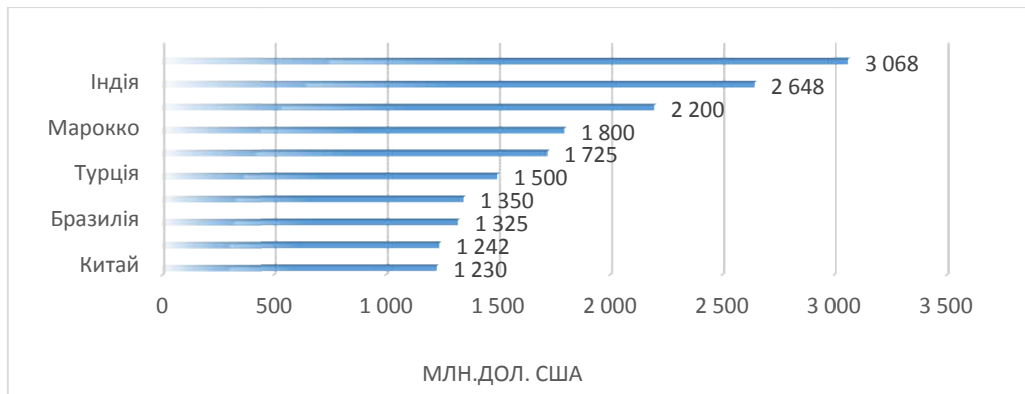

Рис. 2.8. Найбільші країни – позичальники МБРР, 2021 р.[15]

За час свого існування МБРР реалізував ряд проектів, які допомогли малозабезпеченим країнам покращити свій соціально – економічний стан. Населення таких країн отримало доступ до робочих місць, ринків та соціальних послуг, а уряди таких держав змогли підвищити ефективність управління.

МАР є найбільшим багатостороннім джерелом пільгового фінансування найбідніших країн світу. Дана організація була створена у 1960 р. Ватро відзначити, що МБРР і МАР здійснюють свою діяльність на основі однакових процедур. Вони мають спільну штаб – квартиру та персонал, очолюються одним президентом, виходять із єдиних критеріїв при відборі проектів. Пільгове фінансування МАР, у вигляді кредитів, грантів та гарантій допомагає країнам у вирішенні глобальних завдань, які передусім стосуються скорочення масштабів бідності та покращення життєвих умов усіх прошарків населення. Однак, якщо ресурси МБРР основним чином формуються за рахунок розміщення цінних паперів на світовому фінансовому ринку, то джерелом ресурсів МАР є внески країн – членів та прибуток МБРР. Це дозволяє МАР кредитувати бідні країни, яким не підходять умови МБРР. Терміни погашення кредитів МАР становлять 20, 35 чи 40 років, включаючи 10 – річний пільговий період. Відсотки за наданими кредитами не нараховуються, однак, стягується невеликий комісійний збір у розмірі 0,75%.

Багато проектів кредитуються спільно МАР та МБРР, проте, структура їхня дещо різниться. Так, МАР має яскравіше виражену соціальну спрямованість, а саме висока питома вага кредитів спрямовується у сферу

освіти, охорони здоров'я та розвиток сільської місцевості. Реалізуючи загальні стратегічні завдання, МБРР та МАР діють на основі поділу функцій [12]. Саме це дозволяє Світовому банку залучати до своєї орбіти велику кількість країн із різним рівнем економічного розвитку. Доповнюючи один одного, МБРР та МАР здатні впливати на соціально – економічні процеси у країнах – позичальниках.

Здійснюючи аналіз основних показників діяльності МАР варто відзначити, що 2021 фінансовий рік ознаменувався початком циклу МАР – 19. У поточному році 74 країни відповідали усім критеріям для отримання допомоги МАР, при цьому впродовж цього ж року було відновлено операції в Судані після погашення ним заборгованості. Обсяг нових зарезервованих кредитних ресурсів МАР на рік становив 36 млрд. дол. США за 297 операціями, сім з яких здійснювались спільно із МБРР. Ці зобов'язання включали 239 млрд. дол. США у формі кредитів та 12,1 млрд дол. США у вигляді грантів. Окрім цього, протягом аналізованого фінансового року для фінансування по лінії Механізму підтримки приватного сектору IFC MIGA (PSW) в рамках МАР – 19 було затверджено 23 проекти та субпроекти на загальну суму 595 млн. дол. США. Дані таблиці 2.4 свідчать про те, що у 2021 фінансовому році найбільший розмір зарезервованих та отриманих коштів належав країнам Східної та Південної Африки, дещо менше отримали регіони Західної та Центральної Африки.

Таблиця 2.4

Зарезервовані та надані кошти МАР у 2021 фінансовому році

Регіон	Зарезервовані кошти	Надані кошти
Східна Африка та Південь Африки	14 089	8 081
Західна та Центральна Африка	10 955	6 045
Східна Азія та Тихоокеанський регіон	1 115	1 297

Європа та Центральна Азія	1 315	880
Латинська Америка та Карибський басейн	769	495
Близький Схід та Північна Африка	658	379
Південна Азія	7 127	5 744
Всього	36 028	22 921

*Джерело: Складено автором на основі даних офіційного сайту СБ

У 2016 році МАР вперше було присвоєно вищий рейтинг кредитоспроможності (AAA), який з тих пір щорічно підтверджується рейтинговими агентствами. Основою фінансової стійкості МАР є значний розмір її власного капіталу і підтримка з боку акціонерів, а також розумна фінансова політика та практика, включаючи концепцію забезпечення достатності капіталу, які допомагають їй підтримувати високий рейтинг кредитоспроможності. Варто відзначити, що МАР використовує таку ж саму систему управління ризиками, що і МБРР.

Своє фінансування МАР спрямовує на підтримку міжнародної економічної політики, націленої на п'ять спеціальних тем міжсекторальних питань, які коригуються для кожного циклу поповнення. Для МАР – 19 (що охоплює 2021 та 2022 фінансові роки) цими темами стали: зайнятість та економічні перетворення; зміна клімату; гендерна рівність та розвиток; подолання нестабільності, конфліктів та насильства; підвищення якості управління. Основні міжсекторальні питання стосуються заборгованості, людського капіталу, технологій та обмежених можливостей.

МФК, яка була створена у 1956 році має дещо іншу стратегію діяльності, ніж МБРР та МАР. Перш за все Корпорація покликана сприяти економічному розвитку шляхом активної фінансової підтримки приватного сектору. На відміну від МБРР та МАР, у своїй діяльності МФК не користується державними гарантіями. Відбір проектів для фінансування проводиться особливо ретельно. Так, кредити, що надаються МФК зазвичай не перевищують

25% вартості проекту. Основні напрямки діяльності МФК відображені на рис. 2.9.

У порівнянні з МБРР, Міжнародна фінансова корпорація має у своєму розпорядженні ширший набір інструментів. Вона не лише надає кредити, а й набуває акцій компаній, при цьому Корпорація не прагне закріплення своїх прав власності. Основну масу ресурсів МФК мобілізує на світовому фінансовому ринку. Порівнюючи із МБРР, МФК має обмежені фінансові ресурси, проте виконує важливу роль каталізатора інвестиційних процесів.

У структурному відношенні кредити та інвестиції МФК відрізняються від позичок МБРР. Банк дуже помірковано кредитує обробну промисловість, а для МФК – це один із провідних напрямів кредитування; кредити Корпорації до соціальної сфери обмежені. Кредити МФК надаються у середньому терміном на 7 – 8 років, максимально – на 15 років.

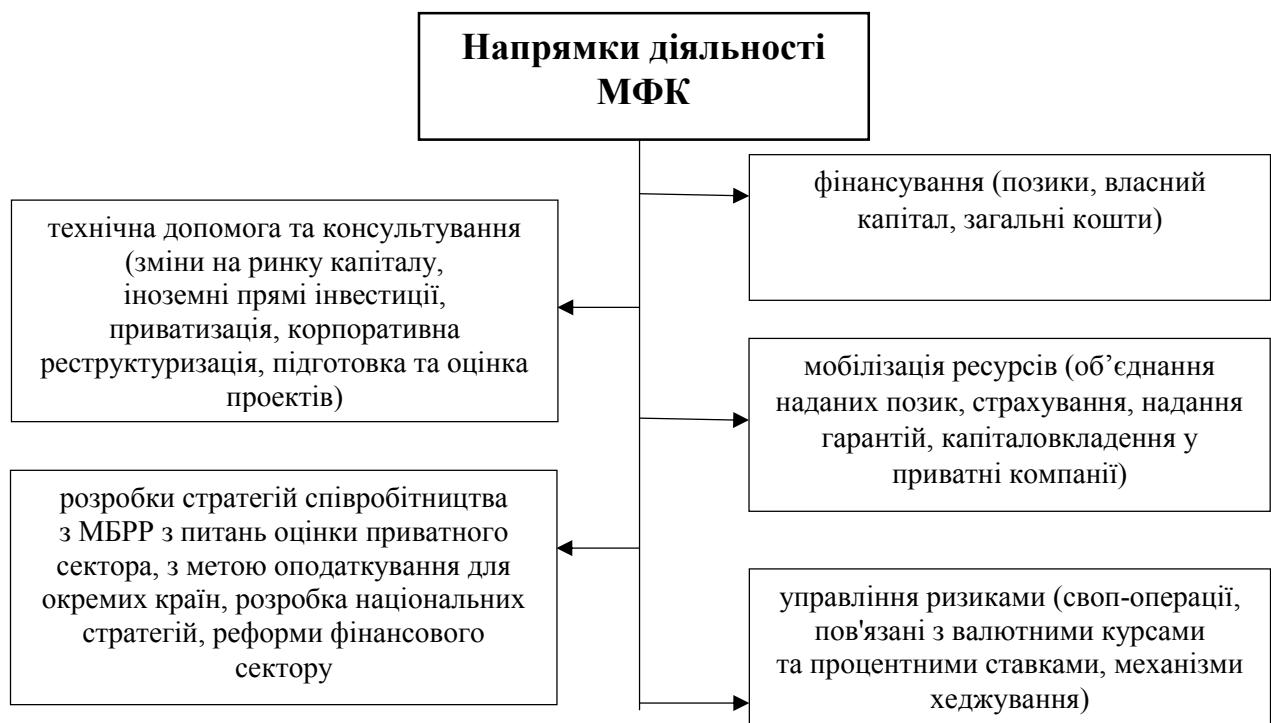

Рис. 2.9. Напрямки діяльності МФК [57]

Багатостороннє агентство гарантування інвестицій (БАГІ) було створене у 1988 р. для стимулювання прямих інвестицій у країни, що розвиваються. БАГІ страхує інвестиції від некомерційних ризиків, зокрема: експропріація

майна інвестора, воєнні дії, політичні катаклізми, скасування конвертованості валюти, невиконання контракту внаслідок урядового рішення. До інвестицій, які можуть бути застраховані, належать: внески у грошовій чи матеріальній формі до акціонерного капіталу; позички, надані або гарантовані акціонерами; деякі форми неакціонерних прямих інвестицій. Звичайний термін гарантій інвестицій 15 років, але можливі варіанти і до 20 років. Гарантії можуть покривати до 90% вкладених коштів. БАГІ координує свою діяльність із національними страховими компаніями.

Міжнародний центр із врегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), створений 1966 р., сприяє залученню іноземних інвестицій, забезпечуючи міжнародні механізми врегулювання інвестиційних спорів в арбітражному порядку. Сьогодні, багато міжнародних угод про інвестиції містять посилання на арбітражний розгляд МЦУІС. Центр займається також дослідницькою роботою та публікацією матеріалів з питань арбітражного права та законодавства, що регулює іноземні інвестиції.

Отже, у підсумку варто зазначити, що група Світового банку виступає сьогодні провідним міжнародним інвестиційним банком, який покликаний кредитувати галузі реальної економіки, сприяючи доступу країн – членів до світового фінансового ринку. Кожна організація у складі групи Світового банку активно провадить фінансово – кредитну діяльність на світовій арені. Передусім це стосується моніторингу зовнішньої заборгованості та визначення платоспроможності країн – членів, здійснення аналізу тенденцій формування фінансових ринків у країнах, які знаходяться на етапі переходу до ринкової економіки, і насамкінець широко відомі наукові дослідження під егідою групи Світового банку.

2.3. Основні напрями роботи ЄБРР

Важливе місце у системі регулювання міжнародних економічних відносин належить Європейському банку реконструкції та розвитку, який відноситься до категорії регіональних. ЄБРР – багатосторонній банк, який сприяє розвитку приватного сектору та підприємницької ініціативи у 38 економіках на трьох континентах. Акціонерами Банку є 69 держав, а також Європейський Союз та Європейський інвестиційний банк. Метою створення Банку було сприяння переходу до відкритої економіки, орієнтованої на ринок та розвитку приватної підприємницької діяльності у країнах Центральної та Східної Європи, а також країнах – колишніх республіках СРСР. У відповідності до Угоди про створення ЄБРР свою діяльність він поширює лише на ті країни, які дотримуються принципів багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки і реалізують їх на практиці. Дотримання усіх цих принципів ретельно перевіряється та контролюється Банком.

Інвестиції банку основним чином спрямовуються на підвищення конкурентоспроможності, якості управління, життєздатності та інтегрованості економік у регіонах його операцій. На сьогоднішній день, ЄБРР виконує п'ять основних функцій [41]:

- сприяння переходу до ринкової економіки і оцінка впливу своїх проектів на процес переходу країн на ринкові умови господарювання;
- підтримка приватної підприємницької ініціативи;
- заохочення спільного фінансування проектів та залучення прямих іноземних інвестицій у приватний та державний сектори;
- мобілізація зовнішнього та внутрішнього капіталу;
- допомога у діяльності інших установ.

Головною особливістю ЄБРР, що відрізняє його від інших банків розвитку, є підтримка ним приватної підприємницької ініціативи. У цьому положенні виявляється основна сутність діяльності ЄБРР, яка проголошує, що не менше 60% загального обсягу фінансування Банку повинно спрямовуватися до приватного сектора. Надаючи кредити, Банк керується трьома основними умовами: окупність проекту у твердо конвертованій валюті, інвестиційна перевага приватного сектора та фінансування тільки 35% вартості проекту.

ЄБРР спрямовує інвестиції в проекти у різних секторах: від агропромислового до транспортного. Варто зазначити, що Банк займається фінансуванням проектів як у фінансовому, так і у реальному секторах економіки, вкладаючи кошти у створення нових підприємств та спрямовуючи інвестиції у вже існуючі компанії. Сьогодні ЄБРР активно працює у таких секторах: агропромисловий комплекс, інформаційні та комунікаційні технології, муніципальна інфраструктура, правова реформа, природні ресурси, промислове виробництво та послуги, транспорт, стійке ресурсокористування та зміна клімату, фінансові установи, фонди прямих інвестицій, енергетика та ядерна безпека.

При складанні схем кредитів ЄБРР їм забезпечується високий рівень гнучкості, що дозволяє задовольняти потреби клієнтів. Основою при кредитуванні слугує прогнозний рух грошових коштів у рамках проекту та здатність клієнта погасити кредит в узгодженні терміни. Варто відзначити і те, що ЄБРР може взяти на себе кредитний ризик повністю або частково синдикувати його на ринку. Забезпеченням кредиту може слугувати майно позичальника або ж він може бути конвертований в акції, або прив'язаний до акціонерного капіталу. Усі деталі узгоджуються з клієнтом у кожному конкретному випадку.

Кредити ЄБРР мають такі характеристики [47]:

- мінімальний розмір кредиту складає 5 млн. євро, хоча в деяких країнах сума може бути меншою;
- фіксована чи плаваюча відсоткова ставка;

- номінований в основних іноземних чи деяких національних валютах;
- терміни погашення від коротких до тривалих – від 1 року до 15 років;
- у разі необхідності, для конкретних проектів надаються пільгові періоди.

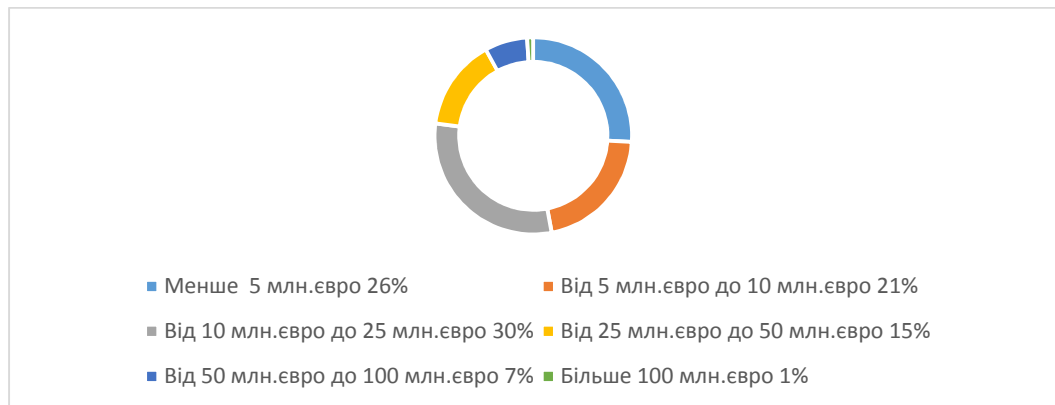

Рис. 2.10. Асигнування за вартістю проекту (відсоткова частка у загальній вартості проектів ЄБРР) [30]

ЄБРР фінансує приватні проекти, як правило, у діапазоні від 5 до 250 млн. євро у вигляді кредитів чи вкладень у акції. Середній розмір інвестицій ЄБРР – 25 млн. євро (рис.2.10). Менш великі проекти можуть фінансуватися через фінансових посередників.

Двома головними напрямками діяльності Банку є операції банківського департаменту та казначейства. Діяльність банківського департаменту становлять інвестиції у проекти, які у відповідності до Угоди про заснування ЄБРР спрямовані для сприяння країнам до переходу відкритої ринкової економіки, а також для стимулювання стійкого та інклюзивного зростання на основі принципів здорової банківської діяльності. Його головними інвестиційними продуктами є кредити, інвестиції у дольову участь та видача гарантій. Діяльність казначейства включає в себе залучення боргового фондування, розміщення надлишку тимчасово вільних коштів, управління валютними та процентними ризиками Банку та надання клієнтам допомоги в управлінні активами та зобов'язаннями.

Таблиця 2.5

Результати операційної діяльності ЄБРР за 2016 – 2020 рр.

	2020	2019	2018	2017	2016
Кількість проектів	411	452	395	412	378
Річний об'єм інвестицій банку (млн.євро)	10 995	10 092	9 547	9 670	9 390
Річний об'єм залучених інвестиційних ресурсів у тому числі прями чисті інвестиції	1 240 411	1 262 460	1 467 1 059	1 054 669	1 693 1 401
Загальна вартість проектів (млн.євро)	27 224	34 884	32 570	38 439	25 470

*Джерело: Складено автором на основі джерела [30]

Річний об'єм інвестицій Банку за 2020 рік досягнув рівня 11 млрд. євро і включав у себе 411 інвестиційних проекти, а також 85 діючих угод у рамках Програми сприяння розвитку торгівлі. У аналізованому фінансовому році ЄБРР проводив інвестиційні операції у 37 країнах, а по регіонах інвестиції розподілялися таким чином: Південне та Східне Середземномор'я – 2,1 млрд. євро; Східна Європа та Кавказ – 1,9 млрд. євро; Південно – Східна Європа – 1,8 млрд. євро, Туреччина – 1,7 млрд. євро; Центральна Європа та держави Балтії – 1,4 млрд. євро; Центральна Азія – 1,1 млрд. євро; Кіпр та Греція сукупно – 0,9 млрд. євро [30].

За наявності у ЄБРР усієї необхідної інформації, угода, як правило, займає від трьох до шести місяців з моменту встановлення першого контакту до підписання проекту. Проте, у деяких випадках цей термін може бути меншим. Тривалість усього проектного циклу – від початку розробки проекту до погашення кредиту може становити від 1 року у випадку видачі оборотних коштів чи фінансування торгових операцій до 15 років у випадку реалізації довгострокових інфраструктурних проектів під державну гарантію. Проектний цикл ЄБРР складається із таких стадій [30]:

1. Розгляд концепції. Операційний комітет ЄБРР затверджує концепцію проекту і його загальну схему, у тому числі пропоновану схему фінансування і відповідні зобов'язання. На цьому етапі ЄБРР і клієнт

підписують мандатний лист з викладенням проектного плану, розходів на розробку проекту і зобов'язання сторін.

2. Кінцевий розгляд. Після узгодження у процесі переговорів усіх основних параметрів угоди і завершення в цілому усіх експертиз, проект проходить процедуру остаточного розгляду в операційному комітеті.

3. Розгляд на Раді директорів. Президент ЄБРР і проектна група представляють проект на затвердження Раді директорів.

4. Підписання. ЄБРР та клієнт підписують угоду, яка набуває обов'язкової юридичної сили.

5. Розподіл коштів за кредитом. Після узгодження умов погашення кредиту і виконання умов ЄБРР кошти перераховуються з рахунку ЄБРР на рахунок клієнта.

6. Погашення кредиту. Клієнт погашає суму кредиту, яка надана ЄБРР у відповідності до графіку погашення заборгованості.

7. Продаж частки у капіталі. ЄБРР продає свою частку у акціонерному капіталі без права регресу.

8. Кінцевий термін повернення кредиту. ЄБРР повинен отримати останній платіж від позичальника у рахунок погашення свого кредиту.

9. Завершення. Кредит повністю погашений або ж ЄБРР вийшов із акціонерного капіталу.

Варто відзначити, що гнучкий підхід до кредитування дозволяє ЄБРР відгукуватися на конкретні потреби своїх клієнтів. Для кожного проекту, який фінансується виділяють групу спеціалістів, які володіють конкретним галузевим, регіональним, правовим та природоохоронним досвідом роботи. Підхід ЄБРР до реалізації проектів побудований за аналогією роботи комерційних банків. До розгляду приймаються тільки комерційні рентабельні проекти, які фінансуються на комерційних умовах.

Отже, Європейський банк реконструкції та розвитку на сьогоднішній день здійснює важливий вплив у напрямку економічного зростання багатьох країн. Його основна особливість полягає у тому, що Банк належить до категорії

регіональних та основним чином спрямовує кошти на розвиток приватної підприємницької діяльності. Хоча масштаби діяльності ЄБРР помітно менші, ніж у МВФ та групи Світового банку, це не заважає бути йому одним із лідерів ринку міжнародного кредитування.

Висновки до розділу 2

1. У сучасних умовах Міжнародний валютний фонд виступає найважливішою фінансово – кредитною організацією. Фонд здійснює свою діяльність шляхом надання консультативної та фінансової допомоги країнам. Ресурси для реалізації своїх функцій МВФ основним чином формує за рахунок внесків країн – членів, що і формує їхню квоту у системі МВФ. Кредити МВФ в основному спрямовуються на вирішення коротко- та довгострокових проблем платіжного балансу. У своєму застосунку МВФ має різноманітні механізми кредитування, які для кожної країни підбираються індивідуально, враховуючи її соціально – економічну ситуацію. У загальному використуванні механізми Фонду можна розділити на пільгові та непільгові.

2. Поряд з МВФ такою ж важливою міжнародною організацією є Світовий банк. У його складі виокремлюють п'ять системно важливих організацій, які у сукупності формують групу Світового банку. Кожна з організацій у складі групи реалізує свої функції у залежності від економічних проблем з якими зіштовхується та чи інша країна. За час своєї діяльності групою Світового банку було реалізовано ряд проектів, які в основному сприяли розвитку реального сектору економіки країн та виходу їх на світові фінансові ринки.

3. Однією з найважливіших регіональних міжнародних фінансово – кредитних організацій виступає ЄБРР. Дана організація спрямовує своє фінансування передусім на підтримку та розвиток приватного підприємницького сектору. Усі проекти, які претендують на фінансування Банком ретельно аналізуються і лише після того вступають на етап реалізації. Хоча ЄБРР у своїй роботі не охоплює абсолютно усі світові регіони, все ж це не

заважає йому чинити вагомий внесок у розвиток світової системи та бути одним із лідерів серед МФКО.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО – КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

3.1. Оцінка взаємодії міжнародних фінансово – кредитних організацій з країнами світу

Взаємодія міжнародних фінансово – кредитних організацій та країн – членів сприяє вирішенню ряду соціально – економічних проблем як кожної окремої країни, так і світового економічного розвитку зокрема. Діяльність провідних МФКО основним чином допомагає вирішити низку системно важливих проблем у країнах, серед них: вирівнювання диспропорцій платіжних балансів; покриття дефіцитів державних бюджетів; реалізація значної кількості економічних проектів; проведення структурних економічних реформ, в першу чергу у країнах з перехідним типом економіки, реалізація яких потребує зовнішніх стабілізаторів.

Впродовж свого історичного розвитку економіки багатьох країн зіштовхувались із проблемами, викликаними наслідками світових фінансових криз. Саме тому, співпраця таких країн з МФКО ставала пріоритетним напрямком для відновлення їхнього економічного зростання. На сьогоднішній день, вплив МФКО на світовий економічний простір дедалі зростає. Передусім, така двостороння співпраця передбачає фінансування національних економік, з метою їх реформування та реалізацію системно важливих та інвестиційних проектів. У сучасних умовах раціональне залучення та використання ресурсів МФКО допомагає вирішити ряд завдань економічного та соціального спрямування та виступає інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції.

Особливе місце у системі міжнародних економічних відносин належить МВФ, Світовому банку та ЄБРР, які своєю діяльністю здійснюють істотний вплив на програми розвитку у багатьох країнах. Проте, на сьогоднішній день дослідження впливу ресурсів МФКО на динаміку економічного розвитку

окремих національних економік має дещо неоднозначний характер. У своїх працях деякі дослідники визначають ряд негативних наслідків з якими зіштовхуються країни.

У своїх дослідженнях Ю. Зайцев трактує міжнародну допомогу, як захід тимчасового характеру; він зазначає, що її ефективність залежить від багатьох факторів, зокрема від дій національних урядів країн, які розвиваються. Багато дослідників дотримуються думки, що багаті країни керуються специфічними умовами, надаючи кредити: прагненням купити політичну стабільність та політичних союзників. Окрім того, існує думка, що багаті країни мають дещо інший логічний підхід до кредитування і стверджують, що фінансова допомога відіграє маргінальну роль за наявності стійкого реформаторського уряду. Створення ринкових та демократичних інститутів повинно стати ключовим фактором у забезпеченні економічного зростання.

На думку П. Бауера зовнішня фінансова допомога для країн, які розвиваються не завжди є ефективною. Його висновки передусім ґрунтувалися на емпіричних даних з країн Африки та Азії. Він вважав, що зовнішня допомога є методом перерозподілу коштів з багатих країн на користь заможних політиків та чиновників, які перебувають при владі в бідних країнах. Незважаючи на жорстку позицію, П. Бауер все ж не був прихильником повної відмови від надання міжнародної допомоги та вважав, що гранти у рамках економічних програм необхідно виділяти на «усвідомлено диференційованій» основі. Його основна думка полягала у тому, що фінансову допомогу передусім необхідно спрямовувати тим країнам, у яких внутрішня та зовнішня політика відповідає цілям підвищення добробуту населення та сприяє їх економічному розвитку.

У працях Нобелівського кандидата А. Дітона також можна віднайти критичне ставлення до зовнішньої допомоги. На основі свого багатого досвіду аналізу даних країн, що розвиваються, автор стверджує, що зовнішня допомога підриває підвалини держави і таким чином робить ці країни ще більш слабкими. Він вважає, що зовнішня допомога розриває фінансові зв'язки між державою та платниками податків, а уряд перестає бути зацікавленим у

наданні адекватних суспільних благ своїм виборцям. А. Дітон закликає максимально скоротити обсяги фінансової допомоги бідним країнам, оскільки на його думку, таке скорочення є одним з дієвих способів реальної допомоги країнам – реципієнтам.

Самі ж міжнародні організації, зокрема Світовий банк, вважають, що допомога є ефективною тільки в тому випадку, коли країна – реципієнт провадить розумну економічну політику. Принцип селективності є основоположним у процесі розподілу коштів на потреби розвитку, мета якого полягає в уникненні помилок та користується популярністю як у прихильників ринкової економіки так і у практиків, які займаються проблемами розвитку. Криза, яка виникла у Греції призвела до збільшення популярності селективного підходу та вкотре поставила під сумнів надання міжнародної допомоги.

Ряд вчених висловлюють думку про позитивний вплив міжнародного кредитування на розвиток окремих держав. У своїх працях Дж. Сакс обґрунтував необхідність залучення зовнішньої допомоги у контексті гіпотези про так звану «пастку бідності». Окрім цього, ним було визначено основні необхідні параметри цієї допомоги. Під терміном «пастка бідності» слід розуміти стан економіки, за якого існують самопідтримуючі механізми, що перешкоджають розвитку. Термін «пастка бідності» досить часто використовується для характеристики поточного стану країн Африки та Південно – Східної Азії, які перебувають на етапі економічної стагнації, незважаючи на сталий економічний розвиток світової економіки в цілому. На думку вченого, цільові інвестиції міжнародних донорів є найкращим способом подолати «пастку бідності». Таке фінансування сприятиме збільшенню рівня капіталу на душу населення. Коли даний рівень стане достатньо високим, тоді економіка країни – реципієнта буде спроможною задовольняти основні потреби. Також слід враховувати і те, що збільшення віддачі від капіталу матиме позитивний вплив на економічне зростання. Дж. Сакс вважає, що необхідний рівень інвестицій для виходу з «пастки бідності» неможливо профінансувати без донорської допомоги з боку міжнародних фінансово –

кредитних організацій та виокремлює декілька аспектів ефективної зовнішньої допомоги:

1. Допомога має бути достатньо великою для того аби дозволити країні – реципієнту фінансувати свій інвестиційний план. Важливо, щоб допомога надавалася протягом тривалого періоду часу, щоб дозволити країні виконати довгострокову програму масштабування.

2. Допомога не повинна розпорошуватися на дрібні проекти, ефективне програмування, координація та моніторинг яких потребують чималих зусиль з боку як реципієнтів, так і донорів.

Протягом останніх років ряд наукових досліджень підтверджують позитивний вплив кредитів МФКО на економічне зростання, проте зазначається, що їхній розмір повинен бути максимально низьким. Так, дослідження показують, що регулярне надання зовнішньої допомоги у розмірі близько 10% ВВП країни – реципієнта в майбутньому підвищує його рівень приблизно на 1%. При цьому, наголошується на необхідності поділу часових рамок, у межах яких аналізується вплив допомоги на економічне зростання. Вплив може бути мінімальним, а іноді і негативним у короткостроковій перспективі (5 років або менше), тоді як протягом довгострокового періоду (30 років) фіксується позитивний зв'язок і зростання ВВП, при цьому становило більше 1%.

У численних працях вчених – економістів наголошується на регулярності допомоги країнам – реципієнтам і фактично головна думка зводиться до позитивного впливу зовнішньої допомоги на темпи економічного зростання, за умови, що вона вчасно потрапляє до країни, яка має потребу у додаткових коштах. У тих країнах, для яких допомога виступає серйозною рушійною силою економіки, непостійність її обсягів значно посилює макроекономічну нестабільність, здійснюючи вплив на приватні та державні інвестиційні витрати і довгострокові перспективи зростання. Зазначається, що у більшості випадках донорська допомога здатна посилити реальні ділові цикли у країнах – одержувачах. Зафіксований ступінь непостійності обсягів допомоги не можна

пов'язуати лише з діями донорів: використовуючи свої власні методи, вони часто змушені реагувати на несподівані або несприятливі економічні та політичні події у країнах – реципієнтах, які виходять за рамки контролю з боку донорів (наприклад, донор може заморозити черговий транш допомоги, якщо виділені у попередньому році ресурси були не використані).

Глибокий аналіз ефективності зовнішньої допомоги міститься у звіті Світового банку «Оцінюючи допомогу: що працює, що ні і чому», зокрема, у цьому звіті сформульовано політику селективного підходу до її надання. Пізніше результати цього аналізу стали основою у розробці політики Світового банку стосовно бідних країн. Після публікації даного звіту більшість досліджень на цю тему підтверджували гіпотезу про те, що зовнішня допомога має лише позитивний вплив на економічне зростання країн – реципієнтів, оскільки у разі її відсутності економічне зростання відбувалося значно повільнішими темпами.

На сьогоднішній день у світі дедалі більше зростає роль міжнародних фінансових інститутів, що пов'язується з необхідністю чіткого розуміння їх ресурсних обмежень і потреб застосування вибіркового підходу. Останній ґрунтується на серйозних інституціональних засадах забезпечення інструментів стимулювання розвитку приватного інвестування, не заміщуючи приватний сектор як такий у сферах, де його вплив є більш значущим. При цьому, варто зазначити, що ефективне вирішення зазначених проблем є можливим за умов, що самі міжнародні фінансові інституції становитимуть взірець прозорості та високого рівня внутрішньої організації, що сприятиме належному розвитку сфер, до яких вони матимуть відношення. Таким чином, розвиток національних економік за сприяння МФКО великою мірою залежить від чітких операційних принципів та моделей управління самих МФКО.

Оцінюючи вплив міжнародних фінансово – кредитних організацій на світову економіку варто провести аналіз їхньої діяльності у період пандемії COVID – 19. Заходи кредитно – фінансової підтримки з боку глобальних банків розвитку у період економічної та фінансової нестабільності основним чином

спрямовувались на підвищення життєздатності державних інститутів у протистоянні пандемії та подоланні її негативних наслідків. Кожна з МФКО здійснювала потужний вплив на підтримку світової економіки, шляхом збільшення фінансування держав, чиї економіки опинилися у вкрай складній ситуації.

Так, з перших днів пандемії МВФ заявив про готовність надавати фінансову підтримку державам – членам, які потребували допомоги внаслідок поширення коронавірусу. Станом на сьогодні, МВФ використовує спеціальні механізми для надання фінансової допомоги, серед них [34]:

1. Термінове фінансування. Механізм прискореного кредитування (Rapid Credit Facility) та Інструмент прискореного фінансування (Rapid Financing Instrument), які дозволяють надавати країнам – членам термінову фінансову допомогу без необхідності оформлення повноцінної програми. Зазначені кредити можуть надаватися дуже швидко державам – членам для здійснення протидії надзвичайних ситуацій, до яких відноситься епідемія коронавірусу.

2. Розширення існуючої програми кредитування. МВФ може модифікувати існуючі програми кредитування держав з метою забезпечення нових їх потреб, що виникають при боротьбі з коронавірусом.

3. Фінансування стримування катастроф та надання допомоги – фінансування надається при оцінці катастрофічних наслідків скорочення темпів приросту ВВП на 10 і більше відсотків та мінімальній сумі доходу ВВП на душу населення в 1175 доларів та для малих країн з подвійним мінімальним доходом ВВП на душу населення, тобто 2350 доларів США.

4. Гранти на зниження тягаря заборгованості. Трастовий фонд для боротьби з наслідками катастроф надає можливість МВФ надавати допомогу найбільш біднішим державам для полегшення тягаря заборгованості.

Країни, які зіштовхуються з проблемами, викликаними пандемією COVID – 19 отримують від МВФ фінансову допомогу. Відповідно до рішення МВФ від 10 квітня 2020 року сума коштів, які МВФ може надати державам – членам

в рамках механізму прискореного кредитування, може становити до 100 млрд. дол. США. Із загальної суми допомоги 10 млрд. дол. США доступно по нульовій відсотковій ставці для найбідніших держав – членів через механізм прискореного кредитування. За фінансовою допомогою для боротьби з коронавірусом звернулися більше 100 держав. Варто відзначити, що Україна не зверталася за терміновим фінансуванням і на сьогодні не співпрацює з МВФ по цьому питанню [27].

Останні статистичні данні МВФ свідчать, що станом на 19 червня 2021 року було надано допомогу та відповідні кредити 70 країнам світу на суму 24 874,75 млн. дол. США або 18 190,4 млн. СПЗ.

Географічний розподіл підтримки країн виглядає наступним чином.

Таблиця 3.1

Географічний розподіл наданої підтримки від МВФ

Азійсько – Тихоокеанський регіон	1 488,03 млн. дол. США (в тому числі Бангладеш – 732 млн. дол. США)
Європа	1 034,93 млн. дол. США (в тому числі Боснія і Герцеговина – 361 млн. дол. США; Молдова – 235,1 млн. дол. США)
Близький Схід та Середня Азія	7 048, 83 млн. дол. США (в тому числі Єгипет – 2 772 млн. дол. США; Грузія – 375,6 млн. дол. США; Туніс – 745 млн. дол. США; Узбекистан – 374,33 млн. дол. США)
Африка на південь від Сахари	10 125,76 млн. дол. США (в тому числі Нігерія – 3 400 млн. дол. США; Уганда – 491,5 млн. дол. США; Гана – 1 000 млн. дол. США; Кот-д’Івуар – 886,2 млн. дол. США)

*Джерело: Складено автором за даними джерела [27]

Група Світового банку також реалізовує ряд заходів, які спрямовані на допомогу країнам, що розвиваються, шляхом посилення епідеміологічного нагляду, покращенням заходів суспільної охорони здоров'я та допомоги приватному сектору продовжувати роботу та зберігати робочі місця. Протягом 15 місяців, до червня 2021 року групою Світового банку було виділено 160 мільярдів доларів фінансування з урахуванням медичних, економічних та

соціальних потрясінь, з якими зіштовхнулися держави, в тому числі 50 мільярдів доларів MAP на грантових та інших пільгових умовах.

У квітні 2020 року була започаткована «Програма стратегічної готовності та реабілітації на COVID – 19» (SPRP) на суму 1,9 млрд. дол. США, яка передбачає використання механізму прискореного відстежування COVID – 19 і допомагає 25 країнам. Уже 19 травня 2020 року Світовий банк оголосив, що його діяльність у боротьбі з пандемією охоплює 100 країн, що розвиваються, де проживає 70% населення світу. У жовтні цього ж року Банком було затверджено виділити 12 мільярдів доларів для країн, що розвиваються, які були спрямовані на придбання та поширення вакцин, тестів та на лікування COVID – 19. Крім того, Світовий банк працює у всьому світі над перерозподілом ресурсів у існуючих проєктах, що ним фінансуються, у тому числі за допомогою реструктуризації та використання компонентів проєктів на випадок надзвичайних ситуацій, а також інструментів умовного фінансування, призначених для подолання катастроф, включаючи пандемії [27].

Європейський банк реконструкції та розвитку у 2020 році також відреагував на пандемію коронавірусу, шляхом виділення рекордного обсягу інвестицій у розмірі 11 мільярдів євро на цілі 411 проєктів. Діяльність Банку була зосереджена на відновленні економіки країн, шляхом збільшення обсягів інвестицій у сферу бізнесу на 10% в порівнянні з 2019 роком, коли Банком було виділено 10,1 мільярдів євро на фінансування 452 проєктів. Діяльність Банку основним чином зосереджувалась на підтримці існуючих клієнтів в плані надання короткострокових ліквідних коштів і оборотного капіталу з метою, щоб уберегти життєздатні компанії і забезпечити прогрес на шляху до стійкості, справедливої і відкритої ринкової економіки у країнах, де Банк проводить свої операції [30].

Отже, у підсумку варто зазначити, що протягом тривалого часу МФКО відіграють важливу роль у підтримці економічних реформ у країнах – реципієнтах, надаючи можливість залучення пільгових фінансових ресурсів, прямих інвестицій та технічної допомоги у економіку. Програми

співробітництва з міжнародними фінансово – кредитними організаціями є найефективнішими у тих країнах, де внутрішня і зовнішня політика найбільшою мірою відповідає цілям підвищення добробуту населення, і насамперед, економічному розвитку країни. Важливість фінансової підтримки міжнародних інституцій стає особливо помітною у кризових ситуаціях, для прикладу, як це сталося навесні 2020 року. Кредитні ресурси МФКО сьогодні є одним з найпоширеніших інструментів акумулювання фінансових ресурсів серед національних економік, проте завжди необхідно дотримуватися зваженого підходу до оцінки співробітництва з МФКО та визначати усі переваги та недоліки такого залучення коштів.

3.2. Основні шляхи співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями. Визначення основних проблем та шляхи покращення взаємодії

Для України міжнародні фінансово – кредитні організації посідають провідне місце серед установ, що надають кредитні та грантові ресурси на підтримку економіки держави. Важливо відзначити, що кошти МФКО виступають найдешевшим джерелом кредитування. На сьогоднішній день Україна є членом Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Чорноморського банку торгівлі та розвитку та ін.

Безумовно, найбільшим кредитором для України сьогодні є Міжнародний валютний фонд. За час співпраці з Україною Фонд став надійним партнером, який своєю допомогою забезпечував стабільність національної грошової одиниці та фінансового стану в країні загалом. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом триває уже більше 26 років, а саме починаючи з 1994 року. Історію співпраці нашої країни з МВФ умовно можна поділити на 8 етапів, кожен з яких мав свої окремі характеристики. Етапи співпраці України та МВФ відображено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Етапи співпраці України та МВФ (1994 – 2019 рр.)

1 – й етап	
1994 – 1995 рр. Програма системної трансформаційної позики	0,763 млрд. дол.
2 – й етап	
1995 – 1998 рр. Трирічна програма Stand – by	1,935 млрд. дол.
3 – й етап	
1998 – 2002 рр. Програма розширеного фінансування (EFF)	1,59 млрд. дол.

4 – й етап	
2002 – 2008 рр. Попереджувальний Stand – by	0,61 млрд. дол.
5 – й етап	
2008 – 2014 рр. Нова програма програма співробітництва Stand – by	16,4 млрд. дол.
6 – й етап	
2014 – 2017 рр. Нова дворічна програма Stand – by	16,5 млрд. дол.
7 – й етап	
2018 р. Нова 14 – місячна програма Stand – by	3,9 млрд. дол.
8 – й етап	
2019 р. Нова програма кредитування терміном на 3 роки	5,5 млрд. дол.
2021 р. Нова дворічна програма Stand - by	2 млрд. дол.

*Джерело: Складено автором за даними офіційного сайту МВФ

На усіх етапах співробітництво України з МВФ мало різноплановий характер та зумовлювалося певними економічними та соціальними проблемами. Проте, практично за весь час такої співпраці основні вектори кредитування передусім спрямовувались на стабілізацію курсу національної валюти – української гривні, тобто не на покращення економічного рівня життя населення: підвищення заробітних плат, пенсій та соціального забезпечення загалом. Також варто зазначити, що на останніх етапах співпраці, програми кредитування Фонду основним чином спрямовувались на поповнення резервів Національного банку, з метою зміцнення національного курсу та зменшення рівня інфляції в країні. Лише на сьогоднішній день, коли у своїх заявах Національний банк стверджує, що має достатню кількість зарезервованих коштів, можна припустити, що подальші кредитні кошти будуть спрямовуватись до Державного бюджету.

За весь час співпраці України з МВФ було отримано кредитних коштів на суму 32 900 млн. дол [10]. Ці кошти у різні періоди економічного розвитку спрямовувались на вирішення тих чи інших проблем. На рисунку 3.1 відображені основні напрямки фінансування МВФ для України.

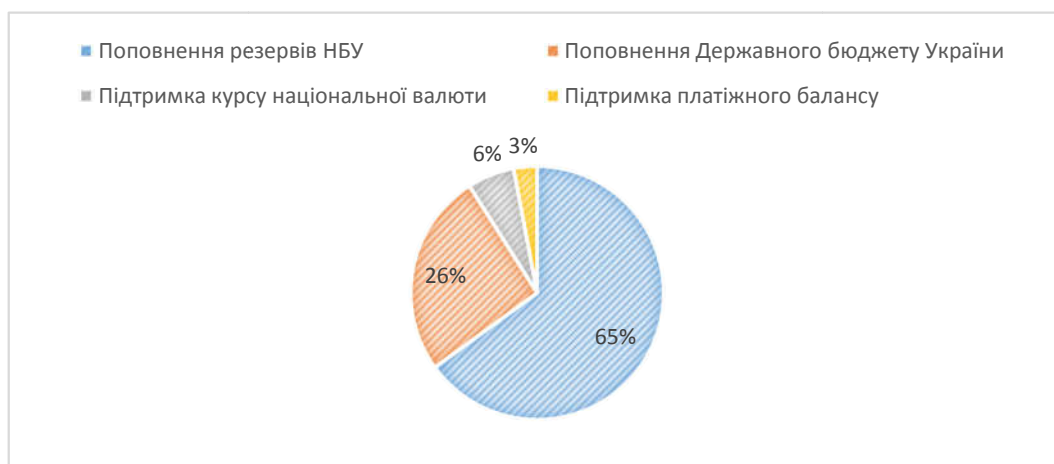

Рис. 3.1. Основні цільові напрямки надання кредитів МВФ для України [10]

Аналізуючи дані, стає зрозумілим те, що найбільша питома вага кредитів спрямовувалась на поповнення резервів НБУ, а саме 65 % або 21049,29 млн. дол. Така велика частка може пояснюватися тим, що сприятлива ситуація на валютному ринку, яка в подальшому сприяє прискоренню економічному зростанню і стійкому припливу іноземного капіталу в країну, можлива лише за умови достатньої суми резервів НБУ. Досить вагома частка у структурі наданих кредитів спрямовувалась на поповнення Державного бюджету, а саме 26% або 8495,47 млн. дол. Така сума була обумовлена тим, що Україна досить часто зіштовхується з проблемою дефіциту Державного бюджету, який в основному покривається за рахунок запозичених коштів, в тому числі і кредитів МВФ. Ще 6%, що становить 1935 млн. дол. кредитів спрямовувалось на підтримку курсу національної валюти, оскільки це питання також впливає на усі макроекономічні показники в країні. На підтримку платіжного балансу було виділено 763,1 млн. дол., що складає 3% у загальній структурі і основним чином є результатом першого траншу, який Україна отримала від Фонду на початку співпраці. В цей час Україна зіштовхнулася з проблемою незбалансованості зовнішніх платежів та нестабільністю грошової системи. Як наслідок, даний транш сприяв збільшенню експорту та певною мірою подоланню інфляції [10].

Варто визначити основні позитивні та негативні напрямки співпраці України та МВФ. Кредити МВФ свого роду слугують «подушкою безпеки» або надійним джерелом для вирішення проблем, які виникають у фінансовій сфері.

Усі кредити, які надаються Фондом потребують ґрунтовного щорічного аналізу стану економіки країни, що безумовно є позитивним фактором. Варто відзначити, що під впливом МВФ набули чинності антикорупційні закони та розпочало свою діяльність Антикорупційне бюро. Довгі роки співпраці з МВФ стали доказом того, що Фонд готовий і надалі підтримувати Україну, шляхом укладання нових угод та програм [36].

Поряд з цим, варто розглянути недоліки та проблеми, які виникають у процесі співробітництва України та МВФ. Насамперед, варто врахувати усі умови, які висуває МВФ при наданні чергового траншу. Справа в тому, що ці умови не завжди несуть позитивний вплив на економічний розвиток країни та досить часто не збігаються з основними цілями та стратегією її розвитку. Так, проаналізувавши всі меморандуми про співпрацю України та МВФ, можна дійти висновку, що практично в кожному з них були закладені основи жорсткої монетарної політики та фіскальної консолідації. Варто згадати і вимоги МВФ щодо проведення приватизації та створення ринку землі в Україні, в той період коли в державі ще не було чітко сформованої ефективної законодавчої та судової системи, які б сприяли прозорості приватизаційних процесів [40]. Саме недосконалість деяких вимог МВФ може ставити Україну у скрутне становище та сприяти виникненню нових додаткових проблем. Відповідно, у процесі залучення кредитних коштів починає зростати державний борг, що безумовно є негативним наслідком для економіки України. Темпи зростання ВВП нашої держави в рази нижчі, аніж темпи зростання зовнішньої заборгованості, що в свою чергу робить значний вплив на навантаження Державного бюджету. Звісно, тут варто згадати і про негативний імідж країни, який формується внаслідок неможливості справитися з своїми борговими зобов'язаннями. Незважаючи на це, МВФ був і залишається найбільшим кредитором для України. Саме тому постає необхідність виокремити основні напрямки, які б в подальшому сприяли активізації такої взаємодії [36]:

- забезпечення можливості реструктуризації державного боргу;

- вчасне виконання договірних умов у процесі реалізації інвестиційних проектів;
- запровадження середньострокового бюджетного планування, з метою підвищення ефективності використання кредитних ресурсів МВФ;
- максимально прозоре використання кредитних коштів МВФ;
- ефективна співпраця МВФ для активізації співробітництва з іншими МФКО.

Серед усіх міжнародних фінансово – кредитних організацій Світовий банк є другим важливим фінансовим партнером України, після МВФ. Наша країна вступила до групи Світового банку в 1992 році і за увесь час членства основним чином взаємодіяла з МБРР та МФК. Ресурси цих організацій спрямовуються на фінансову та технічну підтримку державного бюджету, реалізації структурних та інституційних реформ, підготовку та реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, які відповідають пріоритетним напрямкам економічного розвитку України.

Найістотніша допомога спрямовується у транспортну та енергетичну галузі економіки, значна увага приділяється і розвитку приватних підприємств. Структура проектного портфелю Світового банку в Україні протягом 2019 – 2020 років відображена на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Структура кредитного портфелю Світового банку в Україні [9]

Фінансова та технічна допомога Світового банку спрямовується на підтримку державного бюджету, проведення інституційних та структурних

реформ, підготовку та реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, які покликані сприяти пріоритетним напрямкам економічного розвитку України.

Група Світового банку неодноразово активно реагувала та сприяла вирішенню кризових процесів, які виникали на певних етапах економічного розвитку України. Так, для прикладу, після Революції Гідності у березні 2014 року Банк оголосив про надання додаткової фінансової та технічної допомоги. Ставлячи основну мету – підтримку пріоритетних заходів з імплементації реформ, які б спрямовувались на усунення ключових структурних причин економічної кризи в Україні, Світовий Банк надав нашій країні серію багатосекторальних DPL (DPL – 1 обсягом 750 млн. дол., яка була затверджена у 2014 році, та DPL – 2 обсягом 500 млн. дол., затвердженої у 2015 році), а також DPL для фінансового сектору (Programmatic Financial Sector DPL – 1 обсягом 500 млн. дол., затвердженої у 2014 році, та PFS DPL – 2 обсягом 500 млн. дол., затвердженої в 2015 році). У грудні 2018 року Радою Директорів Світового банку було затверджено для України кредитні гарантії на політику розвитку у сумі 750 млн. дол [9].

На початок 2021 року на стадії реалізації МБПП в Україні перебуває 12 проектів загальним обсягом 3 093,04 млн. дол. США, серед яких: 11 інвестиційних та 1 системний проект. Вибірка коштів позик за цими проектами складає 1 722,22 млн. дол. США (55,68% загальної суми позик). Варто відзначити, що у 2020 році було започатковано 5 проектів, включно з новою позикою DPL. Окрім цього, Світовий банк фінансує 4 великих проекти технічної допомоги Уряду в різних сферах. МФК має активний портфель, що складається з 23 інвестиційних проектів на загальну суму 773,4 млн. дол США та 13 проектів МФК з надання консультаційних послуг на майже 50 млн. дол. у таких секторах, як: сільське господарство, виробництво, фінанси, підтримка інфраструктури. БАГІ на сьогоднішній день має 9 проектів з гарантування інвестицій із загальним обсягом покриття ризику у 600 млн. дол [9].

Такі показники свідчать про те, що подальша співпраця та членство України у групі Світового банку повинні стати стратегічним напрямом

практичного здійснення програм соціально – економічних реформ та залучення зовнішнього фінансування для розвитку інфраструктури. Проте, головна умова повинна полягати у тому, що така співпраця має бути максимально відкритою та інформаційно доступною для широкого загалу, оскільки вона основним чином покликана реформувати та вдосконалити соціальну сферу. Окрім цього, велику увагу слід звернути на удосконалення процедури кредитування з метою скорочення терміну між ініціативою щодо кредитування та прийняттям рішення щодо видачі коштів.

ЄБРР є одним з найважливіших інвесторів в Україні, який надає вагому фінансову допомогу у процесі реалізації економічних реформ. Банк в основному фінансує інвестиційні проекти розвитку у приватному та державному секторах та надає суттєву технічну підтримку. Свою співпрацю з ЄБРР Україна розпочала ще у 1992 році, за цей час було узгоджене надання фінансових ресурсів для реалізації 479 різноманітних проектів, сукупною вартістю 14,398 млрд. євро. На сьогоднішній день на стадії реалізації перебуває 205 проектів загальною вартістю 4,026 млрд. євро. Важливо зазначити, що 47% від фінансування склали проекти, які були залучені з боку приватного сектору економіки. ЄБРР окрім кредитних коштів надає суттєву технічну допомогу, яка схвалена органами Євросоюзу на безоплатній основі [3].

Згідно до Стратегії співпраці на 2019 – 2023 рр. ЄБРР здійснює свою діяльність в Україні та таких засадах [3]:

- сприяння приватизації та комерціалізації в державному секторі для підвищення конкурентоспроможності, стимулювання участі приватного сектора в різних видах економічної діяльності;
- підтримка компаній, які використовують кращі практики та сприяння добросовісній конкуренції у приватному секторі;
- зміцнення енергетичної безпеки та підвищення енергоефективності;
- підвищення стійкості фінансової системи шляхом зміцнення банківського сектора та розвитку ринків капіталу і небанківського фінансування в Україні;

- покращення інтеграції за рахунок сприяння торгівлі та інвестиціям, розширення інфраструктурних зв'язків і підтримки зближення зі стандартами ЄС.

Розділивши надані фінансові ресурси ЄБРР для України, можна зробити висновок, що лєвова частка кредитування спрямовується на розвиток інфраструктури всередині країни, що становить 60% або 2,41 млрд. євро. На розвиток промисловості спрямовується вдвічі менше коштів, а саме 32% або 1,291 млрд. євро. Ще 8% або 325 млн. євро припадає на реалізацію проектів фінансових інституцій [3].

Станом на сьогодні, ЄБРР розглядає план розширення спектру наданих послуг для українського бізнесу, шляхом збільшення обсягів кредитування в національній валюті. Це стало реальним завдяки угоді, що була укладена між ЄБРР та НБУ. Статті угоди передбачають проведення валютних операцій своп UAH/USD загальним обсягом до 500 млн. дол. США. Термін такої угоди становить 2 роки з можливістю її продовження. Згідно умов договору мінімальна сума однієї операції повинна складати 25 млн. дол. США, а мінімальний термін траншу – до 3 місяців. Крім того, передбачена можливість роловеру. Передбачається, що такі умов залучення фінансових ресурсів сприятимуть підтримці ліквідності, збільшенню обсягів оборотних коштів та забезпеченню торговельних операцій українських підприємств, які зазнали збитків внаслідок пандемії коронавірусу. Внаслідок того, що вітчизняні підприємства отримуватимуть кредити ЄБРР у національній валюті, ризики пов'язані з коливанням валютних курсів зникнуть. В цей же час, купівля валюти Національним банком у ЄБРР на умовах своп призведе до нарощення обсягів міжнародних резервів України та підсилення макрофінансової стабільності.

Варто зазначити, що потреба у фінансових ресурсах ЄБРР для України постійно зростає. Подальше співробітництво нашої країни з Банком потребує підвищення якості підготовки проектів та документації, створення прозорої системи спостереження за використанням інвестиційних ресурсів, підвищенням

ефективності діяльності органів влади як важливої передумови зменшення ризиків інвесторів та кредиторів.

Сучасний стан відносин України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями на пряму пов’язаний із забезпеченням структурного реформування економіки та створенням підґрунтя для її стійкого зростання. Характерними тенденціями вітчизняної боргової сфери, що актуалізують питання співпраці з МФКО в умовах обмеженості фінансових ресурсів, стали нагромадження загальних обсягів боргу України та питомої ваги в його структурі зовнішнього складника. У таблиці 3.3 відображено структуру державного та гарантованого державного боргу, яка складена за даними Міністерства фінансів України.

Таблиця 3.3

Державний, гарантований державою борг та сукупний борг України
станом на 01.01.2021р., млн грн.

Борг	зовнішній		внутрішній		усього	
	обсяг	частка	обсяг	частка	обсяг	частка
державний борг	1 193 923,0	50,7%	878 600,2	37,3%	2 072 533,2	88,0%
гарантований борг	260 866,0	11,1%	21 680,5	0,9%	282 546,6	12,0%
сукупний	1 454 789,0	61,8%	900 280,8	38,2%	2 355 069,7	100,0%

*Джерело: Складено автором на основі джерела [33]

Дані таблиці свідчать про те, що у структурі зобов’язань України зовнішній державний борг займає досить велику частку, подальше збільшення якого несе суттєві ризики для подальшого економічного розвитку. Такі показники характеризують те, що на сьогоднішній день Україна є залежною від кредитів МФКО. Звісно, процес інтеграції нашої держави у світовий економічний простір, супроводжується активною співпрацею з міжнародними фінансово – кредитними організаціями, проте практика такої співпраці свідчить про наявність як позитивних, так і негативних наслідків.

Серед основних проблем варто виділити [14]:

1) неефективна діяльність апарату службовців і фахівців, залученого до процесу розроблення і виконання проєктів міжнародних фінансових

операцій; надмірний бюрократизм під час підготовки кредитної заявки, що спричиняє збільшення терміну затвердження кредиту міжнародними фінансовими установами;

- 2) непрозорість роботи з коштами міжнародних організацій;
- 3) недостатня підтримка малого і середнього бізнесу як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм;
- 4) низькі темпи упровадження реформ всередині країни призвели до необхідності запозичення коштів у МФКО, що спричинило надвисокий рівень заборгованості.

Поряд з цим варто виокремити і позитивні наслідки взаємодії:

- 1) сам факт відносин України із міжнародними організаціями є важливим кроком у напрямі інтеграції її до світового економічного простору;
- 2) членство України у міжнародних організаціях збільшує її авторитет як суб'єкта світової економіки. Наприклад, членство у МВФ сприяло входженню України і до структури Світового банку;
- 3) діяльність міжнародних організацій спрямована на підтримку структурних реформ в економіці України та підвищення ефективності національного господарства.

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що подальша співпраця України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями є необхідною для підтримки сталого економічного розвитку. На основі аналізу досвіду співпраці зарубіжних країн з МФКО, можна сформулювати деякі пропозиції щодо підвищення ефективності взаємодії України з такими установами:

по – перше, подальше співробітництво України з МФКО вимагає системного перегляду умов кредитування у частині розмежування економічних та політичних критеріїв;

по – друге, для того аби підвищити ефективність від використання кредитних ресурсів необхідно диверсифікувати їх джерела на користь тих, які не супроводжуються жорсткими інституціональними умовами;

по – третє, важливою умовою для України є підтримка країн – лідерів світового господарства, які відіграють ключову роль у міжнародних фінансово – кредитних організаціях, шляхом активізації консультативного і переговорного процесу з ними.

Для того, щоб підвищити рівень віддачі від співпраці України з міжнародними фінансово – кредитними організаціями доцільно розробляти проекти міжнародних фінансових операцій із конкретно визначеним та максимально ефективним спрямуванням коштів. Це дасть змогу здійснити структурну перебудову економіки України та сприятиме її інноваційному розвитку, в результаті – підвищити конкурентоспроможність національної економіки, що допоможе їй успішно інтегруватися у світовий економічний простір.

Таким чином, найбільшими кредиторами для України виступають МВФ, Світовий банк та ЄБРР. Співпраця нашої держави з МФКО сприяє покращенню макрофінансових показників, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу та розвитку підприємництва. Серед проблем, які виникають у процесі взаємодії варто виділити: недосконалість законодавства та його невідповідність міжнародним стандартам, нецільове використання отриманих коштів та досить часте невиконання нашою країною зобов'язань по міжнародних програмах співпраці. Але економічний стан нашої країни змушує її звертатися за додатковими ресурсами до міжнародних інститутів, незважаючи на неоднозначні наслідки такого співробітництва.

Висновки до розділу 3

1. Міжнародні фінансово – кредитні організації здійснюють важливий вплив на розвиток світової економіки, шляхом пільгового фінансування, технічної та консультаційної підтримки країнам, які зіштовхуються із тимчасовими економічними проблемами. У сучасних умовах раціональне залучення та використання ресурсів МФКО допомагає вирішити ряд завдань економічного та соціального спрямування та виступає інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції. Поряд з цим, ряд економістів визначають, що співпраця національних економік з МФКО не завжди є ефективною і робить такі країни ще більш уразливими. В більшості випадків раціональне та ефективне використання країнами залучених ресурсів сприяє вирішенню макроекономічних проблем та подоланню наслідків кризових явищ.

2. Україна також активно співпрацює з МФКО, оскільки їхні ресурси є доступними та найдешевшими для нашої країни. На сьогоднішній день найбільшими кредиторами для України є МВФ, Світовий банк та ЄБРР, співпраця з якими розпочалася практично з років її незалежності. За весь час співробітництва цими міжнародними інституціями було реалізовано ряд соціально важливих проектів, надано значну фінансову та технічну допомогу, що допомогло Україні уникнути фінансових криз та стимулювати розвиток окремих секторів економіки. Поряд з цим, взаємодія України з МФКО має певні недоліки та в деякій мірі несе загрозу національній економіці. Проблемними факторами у цьому плані виступають: нераціональне використання кредитних ресурсів, недосконалість законодавства та невідповідність його міжнародним стандартам, недоцільність фінансування окремих проектів, зростання зовнішнього державного боргу. Незважаючи на це, сталий економічний розвиток України є неможливим без подальшої співпраці з МФКО, оскільки на сьогоднішній день залучення додаткових фінансових та інвестиційних ресурсів виступає основоположним питанням у процесі реалізації економічної політики.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проведене дослідження, яке присвячене аналізу діяльності міжнародних фінансово – кредитних організацій у світі та вплив їх на економічний розвиток України. На основі цього можна зробити такі висновки:

1. Становлення міжнародних фінансово – кредитних організацій розпочалося ще у ХХ ст., внаслідок ряду факторів, зокрема: міжнародний поділ праці, вихід відтворювального процесу за національні кордони, поглиблення інтернаціоналізації господарського життя та ін. У процесі історичного розвитку кількість таких інститутів зростала і вони набували нових обрисів. На сьогоднішній день, під міжнародною фінансово – кредитною організацією варто розуміти об'єднання держав, установ або фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур, діяльність яких виходить за національні кордони. Основними функціями, які реалізують усі МФКО у світі є: регулювання світового господарства; нагляд за міжнародною валютною системою; надання технічної, консультаційної та фінансової допомоги країнам – членам. У загальній структурі МФКО можна виділити ряд системно важливих світових об'єднань, які функціонують на окремих засадах, але мають єдину мету – забезпечення економічної та політичної стабільності у світі.

2. Однією з найпотужніших фінансових організацій у світі є МВФ. Діяльність Фонду передусім спрямовується на надання технічної, консультативної та основним чином фінансової допомоги країнам, які зіштовхуються з економічними проблемами. У своєму застосунку МВФ має різноманітні механізми кредитування, які підбираються індивідуально для кожної країни, зважаючи на її економічний стан. Сьогодні МВФ здійснює суттєвий вплив на розвиток світового господарства, оскільки практично кожна країна так чи інакше співпрацює із Фондом. Не менш важливою МФКО є група Світового банку, яка у своєму складі має п'ять організацій, які активно

реалізують фінансово – кредитну діяльність. Найважливішими структурними ланками у її складі є МБРР та МАР, які сприяють реконструкції економік країн – членів, шляхом реалізації численних проектів та пільгового кредитування. Серед регіональних банків розвитку чільне місце посідає ЄБРР, головною особливістю якого є те, що кредитні кошти він основним чином спрямовує на розвиток приватного підприємницького сектору. Фінансова підтримка ЄБРР спрямовується у різні сектори економіки, від агропромислового до транспортного. Проте, фінансуються лише рентабельні проекти на комерційних основах. Оскільки Банк є регіональним, то і діяльність його поширюється виключно на окремі території, передусім країни Центральної та Східної Європи.

3. Системна співпраця із міжнародними фінансово – кредитними організаціями сприяє вирішенню важливих соціально – економічних проблем як окремих країн, так і світового економічного простору загалом. Передусім це стосується подолання диспропорцій платіжних балансів та дефіцитів держбюджетів, реалізації системно важливих проектів та реформ. Кредитні ресурси МФКО є одним із найпоширеніших інструментів акумулювання додаткових фінансових ресурсів серед національних економік, які дозволяють країнам – реципієнтам стати активними учасниками міжнародних ринків фінансів та капіталів. Поряд з цим, існують фактори, які вказують на неефективність міжнародної фінансової допомоги для країн – позичальників. Деякі науковці стверджують, що зовнішня допомога підриває підвалини держави і таким чином робить ці країни ще більш слабкими та уразливими, такі держави можуть потрапити у так звану «пастку бідності» і не виконати своїх боргових зобов'язань. Проте, переважна більшість дослідників вказує на те, що за умови зваженого підходу до оцінки співробітництва з МФКО їхній вплив, як на розвиток світового господарства так і економік окремих країн матиме лише позитивний ефект.

4. Україна також тісно співпрацює з міжнародними фінансово – кредитними організаціями, чільне місце серед яких належить МВФ, МБРР,

МФК, БАГІ та ЄБРР. За роки такої взаємодії було реалізовано близько сотні системно важливих проєктів, надано суттєву фінансову, технічну та консультаційну допомогу, що допомогло вирішити низку важливих проблем та реформувати економіку. На сьогоднішній день співпраця нашої держави з МФКО сприяє покращенню макрофінансових показників, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу та розвитку підприємництва. У процесі дослідження було встановлено, що співпраця України з МФКО має певні негативні наслідки, серед них: нераціональне використання залучених фінансових ресурсів, недоцільність та неефективність фінансування окремих проєктів, зростання боргових зобов'язань та формування негативного іміджу країни.

5. Незважаючи на неоднозначні наслідки співпраці України з МФКО, подальша їхня взаємодія є вкрай необхідною для підтримки сталого економічного розвитку нашої країни. З огляду на це, важливим є питання визначення перспективних напрямків роботи України з МФКО, які повинні бути спрямовані на вирішення існуючих проблем та недопущення їх у майбутньому.

Отже, за підсумками дослідження варто зазначити, що вплив МФКО на світову економіку та економіку України вкрай важливий. Можна припустити, що в подальшому їхня роль буде дедалі зростати. Саме тому, на сучасному етапі Україні важливо чітко визначити стратегію подальшої співпраці та визначити пріоритетні напрямки роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківська система України : становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Астон, 2012. – 358 с.
2. Варнавский В. Г, Страхование рисков частных инвестиций в инфраструктурных проектах. Мировая экономика и междунар. отношения. – 2004. – № 9. – С. 32-40.
3. Віннік М. В. Розвиток стратегії співробітництва України з Європейським банком реконструкції та розвитку. Мистецтво наукової думки. 2019 №2 С. 110 – 113. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/135/119>.
4. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико – методологічний аналіз) : монографія / Р. В. Войтович. – К.: НАДУ, 2007. – 680 с.
5. Волынчук А. Б., Севастьянова С. В. Международные организации политического и экономического сотрудничества: учеб. пособ. Владивосток: изд – во ВГУЭС, 2008. – 164 С.
6. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України» від 3 червня 1992 р. - 2402-ХІІ.
7. Звонова Е. А. Международное внешнее финансирование в современной экономике / М.: Экономика, 2006. – 134 с.
8. Злоказова Н. Є. Расширение ЕС: за и против с позиций его членов. Мировая экономика и междунар. отношения. – 2004. – № 1. – С. 61-69.
9. Інформаційна довідка щодо співробітництва України зі Світовим банком. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.

10. Історія відносин України з МВФ. URL: <https://gordonua.com/ukr/publications/z-pochatku-nezalezhnosti-ukrajina-otrimala-vidmvf-31-3-mlrd-istorija-vidnosin-181984.html>.
11. Квоти членів МВФ і право голосу, а також Рада керуючих МВФ. URL: <https://www.imf.org/en/About/executive-board/members-quotas>.
12. Клименко К. В. Зарубіжний досвід співробітництва з Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку. Наукові роботи НДФІ. 2017 С. 16—40.
13. Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Логвінова Н. С. Міжнародні організації: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. – 223 с.
14. Колосова В.П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями : сучасний стан та перспективи розширення. Фінанси України. 2019. № 11. С. 33–47.
15. Короткий огляд групи Світового Банку. URL: <https://www.hneu.edu.ua/korotkyj-oglyad-grupy-svitovogo-banku/>.
16. Котликов Я. Проблемы МВФ. URL: <http://www.vestnik.com/issues/1999/0302/win/kotlikov.htm>.
17. Кравчук С. П. Особливості співробітництва України з МВФ / С. П. Кравчук. Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 268–272.
18. Кульбіда М. В. Кредитування МВФ країн, що розвиваються. Інтелект ХХІ століття. 2018. № 4. С. 16.
19. Кульбіда М. В. Роль міжнародних фінансових інституцій в міжнародній фінансовій архітектурі. Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку: матеріали міжн. Наук. – прак. Конф. (Львів, 25 – 25 грудня 2015). 2015. Ч.1.С.17 – 19.
20. Кульбіда М. В. Роль Світового банку у сучасній світовій економіці. Інтелект ХХІ століття: наук. журнал. 2019. №3. С. 16 – 22.

21. Куцик П. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи. Економіст. 2017. № 2. С. 11–19.
22. Ливдар, М., Ярошевич, Н., & Антощук, І. Україна і Міжнародний валютний фонд: особливості співпраці. Підприємництво та інновації. 2020. С. 99-104.
23. Лукаш И. И. Международное право. Особенная часть. 3 – е изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 544 с.
24. Майер Дж. М., Олесневич Д. Міжнародне середовище бізнесу / К.: Либідь, 2002. – 125 с.
25. Михайлик О.М. Особливості міжнародного кредитування : МВФ та МБПП. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3962>.
26. Мицюк С., Мегей В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. Вісник КНУ. Економіка, 2015. –Вип. 12 (177). – С. 24-29.
27. Міжнародні фінансові організації в боротьбі з пандемією коронавірусу. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-05/mfo.pdf>.
28. Набок І. І. Роль валютного регулювання і валютного контролю на сучасному етапі розвитку України/ Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 13 квітня 2016
29. Оспіщев В. І., Близнюк О. П., Кривошей В. В. Міжнародні фінанси : навч. посібник, О. П. Близнюк, В. В. Кривошей : Знання, 2006. – 335 с.
30. Офіційний сайт ЄБРР. URL: <https://www.ebrd.com/ru/home.html>.
31. Офіційний сайт МВФ. URL: <https://www.imf.org/ru/Home>.
32. Офіційний сайт МЗС України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimifinansovimi-instituciyami>.
33. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
34. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

35. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>.
36. Панфілова, Т. О. Роль МВФ як суб'єкта глобального управління в розвитку світової економіки / Т. О. Панфілова // Економіка України. – 2019. – № 5. – С. 48–56.
37. Патица Н. І. Міжнародні фінансові організації : навч. посіб. для дистанц. навчання / Патица Н. І. ; за наук. ред. О. С. Власюка : Університет “Україна”, 2008. – 219 с.
38. Резнікова Н. В., Іващенко О. А.: Проблеми реінституціоналізації світової економіки в умовах незалежності: нові виклики глобальному регулюванню. Економічна наука, 10. 2017. с. 5—10.
39. Рогач О. І. Міжнародні фінанси : підручник. Київ: Либідь, 2003. – 784 с.
40. Рудан, В. Я. Досвід та стратегічні орієнтири співпраці України з Міжнародним валютним фондом. Тернопіль: Видавничо - поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 2. – С. 36-49.
41. Румянцев А. П., Климко Г. Н., Рокоча В. В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. Київ: Знання – Прес, 2003. – 447 с.
42. Рязанова Н. С., Гапонюк М. А., Максименко А. А. Міжнародні фінансові організації : підручник. Київ: КНЕУ, 2010. — 230.
43. Сіденко В. Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України. Економіка і прогнозування, 2018.–№ 2.–С. 7-28.
44. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій. Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 С.
45. Схвалено Концепцію партнерства Світового банку з Україною на 2017 – 2021 роки/ Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view>.

46. Терещенко Г. М., Капленко О.І., Северіна Х.І. Проблеми та перспективи залучення ресурсів міжнародних фінансових. Наукові праці НДФІ. 2017. Вип. 3. С. 111–120.
47. Устименко А. В. Еволюція і теоретичні засади функціонування світових валютних систем. ІХ Міжнародна науково-практична конференція «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». Харків, ХНТУСГ. – 2018. – С. 218–224.
48. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія. Теорія. Політика: Підручник / А. С. Філіпенко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Либідь, 2019. - 960 с.
49. Фомишин С. В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий : учеб. пособие / С. В. Фомишин – Херсон : Олди-плюс, 2002. – 560 с.
50. Хуторний Д. М. Міжнародна технічна допомога: податковий та бухгалтерський облік .2011. 30 травня (№43). С. 32 – 36.
51. Циганкова Т. М. Міжнародні організації : навч. посібник / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордеева. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2001. –340 с.
52. Чехунов А. С. Совершенствование кредитных механизмов МВФ в условиях современного кризиса. Terra economicus. 2010. Том 8. № 3. Часть 2. С. 201 – 210.
53. Шатковська Г. О. Роль міжнародних фінансових організацій в умовах глобалізації світової економіки. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
54. Шут С. О. Особливості використання міжнародної технічної допомоги як фінансової складової національних проєктів. Формування ринкових відносин в Україні. 2013. №11. С. 112 – 119.
55. Яникін С. В. Місце та роль міжнародних фінансових організацій на сучасному етапі розвитку світової фінансової системи. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua>.

56. Global Financial Stability Report, April 2021: Preempting a Legacy of Vulnerabilities. – 92 p.
57. IFIs projects, портал реєстру проєктів МФО (2020). URL: <https://proifi.gov.ua/?p=index>.
58. IMF annual report 2020. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/downloads/imf-annual-report-2020.pdf>.
59. International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/external/>.
60. The economics of World War II: Six great powers in international comparison / ed. by M. Harrison. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 307 p.
61. Lastra R. M. Legal Foundations of International Monetary Stability / Lastra R. M. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 600 p.
62. Lukashenko S. V. The Role of the IMF in Shaping the National Currency Policy. The Global Role of International Financial Organizations in Times of Economic Crises. Proceedings of the round table. Kyiv, KUTEL, 2010, pp. 66 – 79.